

ZÁRÓPORTFÓLIÓ

BERGHOLD KATALIN

**Állatassisztált pedagógiai fejlesztő tevékenység területen
pedagógus szakvizsgára felkészítő szakirányú továbbképzési szak**

KAPOSVÁR

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

**Állatasszisztált pedagógiai fejlesztő tevékenység területen
pedagógus szakvizsgára felkészítő szakirányú továbbképzési Szak**

**Útkeresés az óvodáskorú gyermekek egyéni
képeéseinek fejlesztésében állatasszisztált tevékenységgel**

Belső konzulens: Demeter Gáborné
Egyetemi adjunktus

Készítette: **Berghold Katalin**
MPRO9M
Levelező

Intézet/Tanszék: Neveléstudományi Tanszék

Kaposvár

2023

A ZÁRÓ PORTFÓLIÓ TARTALMI KIVONATA

Útkeresés az óvodáskorú gyermekek egyéni képességeinek fejlesztésében állatasszisztált tevékenységgel

Berghold Katalin (MPRO9M)

Állatasszisztált pedagógiai fejlesztő tevékenység területen pedagógus szakvizsgára felkészítő szakirányú továbbképzési szak

Neveléstudományi Intézet, Pedagógus-továbbképzési Központ

Belső konzulens: Demeter Gáborné, egyetemi adjunktus, Gyógypedagógiai Tanszék

Portfóliómban bemutatom eddigi óvodapedagógusi pályafutásomat és hitvallásomat. Ahogyan azt a portfólióban kifejttem, munkám során egyre több problémával küzdő gyermekkel találkozom, ezért keresem az alternatív pedagógiai, fejlesztési lehetőségeket.

Felkeltette az érdeklődésemet, hogy milyen sok állatfaj lehet alkalmas állatasszisztált foglalkozásra. Bővebben azokról írok, amelyekkel én is el tudom képzelni a munkát.

Célom volt, hogy a portfóliómban gyakorlati példákat is bemutassak, az állatasszisztált oktatásokon való hospitálásról, és állatasszisztált tevékenységek tervezéséről, személyes tapasztalataimat a reflexiókban rögzítettem.

A jövőben óvodapedagógusi munkám során szeretném alkalmazni az itt megszerzett tudást, eleinte törpenyúllal, később terápiás kutyával. Távlati célom, hogy önálló fejlesztő foglalkozásokat vezessek.

Tartalomjegyzék

1. A portfólió összeállításának szakmai háttere	1
1.1 A szakmai életutam	1
1.2 A szakmai és személyes indítékok, elvárások a képzéssel kapcsolatban	3
1.3 Önértékelés: erősségek, fejlesztendő területek	5
1.4 Személyes célok, feladatok a képzés során	8
2. A szakmai fejlődést elősegítő tanulási eredmények	9
2.1 Az állatasszisztált tevékenységek tudományos háttere	9
2.2 Állatasszisztált tevékenységek megfigyelése, elemzése az óvodáskorú gyermek egyéni képességfejlesztésének tükrében	10
2.3 Tevékenységtervek és reflexiók	20
2.4 Állatfajok bemutatása, avagy „ <i>kit válasszak?</i> ”	31
2.5 Összegző reflexió a szakmai fejlődésről	36
3. További tanulási és fejlődési célok megfogalmazása	39
3.1 A képzésen tanultak beépítésének lehetőségei a saját munkába	39
3.2 További szakmai terveim	40
4. Felhasznált irodalom	42
5. Mellékletek	44

1. A portfólió összeállításának szakmai háttere

1.1 A szakmai életút

Tíz éve vagyok óvodapedagógus, jelenleg két kisfiamat nevelem (2,5 éves és 6 hónapos) otthon.

Mindig is vonzott a pedagógus pálya. Gyermekkoromban ösztönösen szerettem a játéktevékenységeket szervezni, a barátaim közt kialakult konfliktushelyzeteket feloldani. Kamaszkoromban már tudatosan és szívesen vállaltam a fiatalabb rokongyerekek felügyeletét. Tizenhat évesen elvégeztem a Vöröskereszt bébiszitter tanfolyamát és elsősegély-nyújtási ismereteket szereztem. Diákéveim alatt már gyermekfelügyelettel egészítettem ki a zsebpénzemet. Bár az idegen nyelvek is nagyon érdekelték, a gimnázium elvégzése után végül az óvodapedagógusi pálya mellett döntöttem.

Pályaválasztásomra nyilván hatással volt, hogy több pedagógus is van a közvetlen családomban: apai nagymamám óvodapedagógus volt, édesanyám pedig középiskolai tanár. Emellett meghatározóak voltak a saját óvodás éveim is.

2012-ben végeztem az ELTE Tanító és Óvóképző Karán óvodapedagógusként, majd – már munka mellett – elvégeztem az ELTE Pedagógia és Pszichológia Karán a Neveléstudományi mesterképzést, neveléstudomány-szakos bölcsész végzettséget szerezve 2016-ban.

Munkahelyemül azt az óvodát választottam, ahol magam is nevelkedtem. Pályakezdésemet még volt dadus nénim segítette – most már munkatársamként. Pályám kezdetén sok támogatást kaptam tapasztalt kollégáimtól. Megoszthattam velük kételyeimet, bizonytalanságaimat egy-egy nehéz nevelési helyzet kapcsán, segítettek a helyi szokásrend megismerésében és az adminisztrációs tengerben. Engedték, hogy fiatalos lendületemet kibontakoztassam, pl. egy udvari tároló vásárlásával, családi napok szervezésével. Ebben a támogató, elfogadó közegben egyre inkább kifejleszthettem egyéni pedagógiai stílusomat.

Munkahelyem azóta is ez az önkormányzati fenntartású, családias, négycsoportos intézmény, a Színes Gyerekkert Óvoda, amely az Óbudai Százszorszép Óvoda telephelye. Az óvoda több mint hatvan éves múltra tekint vissza, az öreg tégl épületben a hagyományok és az innováció láthatóan és érezhetően él együtt a pedagógiai munkában. Az óvodában jelenleg négy tiszta életkorú csoport működik. Az óvoda 2012 óta Zöld Óvoda.

Helyi programunk alappillérei a kreativitás, az individuál pszichológia alapján a bátorító pedagógia és a kétnyelvűség. 2015-től óvodánk is becsatlakozott a kétnyelvű nevelési programba, amely előtte az „anyaóvodában” már hosszú évek óta folyt. Emiatt az óvoda nagyon népszerű a jó szociokulturális háttérrel rendelkező családok körében. A kétnyelvű nevelés keretében, a kétnyelvű családok mintájára, egy időben egy magyar és egy angol anyanyelvű pedagógus is foglalkozik a gyermekekkel. Az angol program tovább folytatódik több kerületi általános iskolában. Egy alapítvány szervezi, hogy az óvodákba és az iskolákba angol anyanyelvű pedagógiai asszisztensek, vagy pedagógusok kerüljenek. A program keretében a gyerekek célnyelvi környezetben sajátítják el a nyelvet, aminek köszönhetően a nyolcadik osztály végére már a felsőfokú nyelvvizsga sem okoz nekik nehézséget. Bár az önkormányzat igyekszik támogatni az óvodai angol nyelvtanulást, a szülőknek tandíjat is kell már fizetni. ami tovább szűkítette azoknak az értelmiségi családoknak a körét, akik a mi óvodánkat választják. (Óbudai Százszorszép Óvoda Helyi Nevelési Program)

Mivel jól beszélek angolul és szeretek is idegen nyelven kommunikálni, ezért örültem a lehetőségnek, hogy kétnyelvű csoportban folytathatom a munkám. Az angol anyanyelvi nevelőkkel való együttműködés rendkívül érdekes. A többségében a tengerentúlról érkező fiatalok egész más attitűdöt hoznak magukkal, izgalmas ezeket megismerni és kisebb-nagyobb kihívás a közös hang megtalálása. Sok segítséget igényelnek ahhoz, hogy megismerjék és magukévá tegyék az óvoda nevelési alapelveit. Többségük valóban nem is beszél magyarul, tehát időnként a magánéletükben is segítem őket, illetve az óvoda többi dolgozójával történő kapcsolattartásban is közreműködöm. Nehézséget jelent, hogy általában egy éves szerződésük lejártával távoznak, és újabb asszisztens érkezik a helyükbe, akivel a munkafolyamat újrakezdődik.

Az intézményben rendszeresek a szakmai megbeszélések. Hetente vannak rövid egyeztetések, és évente kétszer, nevelés nélküli nap keretében, hosszabb nevelési értekezletet tartunk. A belső tapasztalatcsere elősegítésére félévente bemutató foglalkozást tart egy-egy kollégánk, az óvoda pedagógusai számára. Én eddig három alkalommal tartottam bemutató foglalkozást. Az első témája a verselés, mesélésre épülő komplex személyiségfejlesztés magyar népmeséssel volt. A második címe Mesélés és drámajáték alkalmazása az óvodai nevelésben címmel, a harmadik pedig komplex mozgásfejlesztést mutatott be innovatív eszközökkel, pl. a sportpoharak. A bemutató foglalkozást általában szakmai megbeszélés követi, amelyet a munkaközösség vezető facilitál.

A 2019-2020-as nevelési évben az ELTE Tanító és Óvóképző Kara óvodapedagógus képzést indított külföldi hallgatók számára, melyhez gyakorlati képzőhelyet kerestek. A mi óvodánkkal kötöttek elsőként együttműködési megállapodást, és én és kolleganóm mentoráltuk a világ különböző tájairól érkező hallgatókat. A hallgatók először csoportos hospitálásokat végeztek, amelyeket megbeszélés követett – angol nyelven. Utána a hallgatók egyhetes, egyéni hospitálásokra voltak beosztva. Ez a fajta mentori tevékenység nemcsak szakmailag jelentett kihívást, de az idegen nyelven történő szakmai kommunikációra is külön fel kellett készülnöm. Emellett voltak hallgatók, pl. két kínai lány, akiknél a kulturális különbségeket ilyen rövid idő alatt nem lehetett áthidalni. A 2019-ben kirobbanó világméretű járvány miatt az együttműködés félbeszakadt.

Az óvoda működését az Alapítvány támogatja. Az alapítvány céljai között szerepel a játszóudvar folyamatos fejlesztése EU-s szabványnak megfelelő játékokkal, a környezettudatos neveléshez szükséges feltételek megteremtése az eszközök folyamatos bővítésével és a pedagógus továbbképzések támogatása. Munkába állásom óta segítem az Alapítvány működését, pl. közreműködtem a családi napok szervezésében és megrendezésében, apró ajándéktárgyakat készítettem. 2018-ban megbíztak az óvoda alapítványi ügyeinek kezelésével. Az alapítvány munkájának segítségét távolról is folytatom, idén két pályázat összeállítását és beadását koordináltam, amelyek az óvoda udvarának fejlesztését célozzák. Mindkét pályázatunk sikeres volt, így az óvoda eddig sáros udvarrészére műfü kerül, és örökzöld növényeket ültethetünk, mintegy ötven méter hosszan.

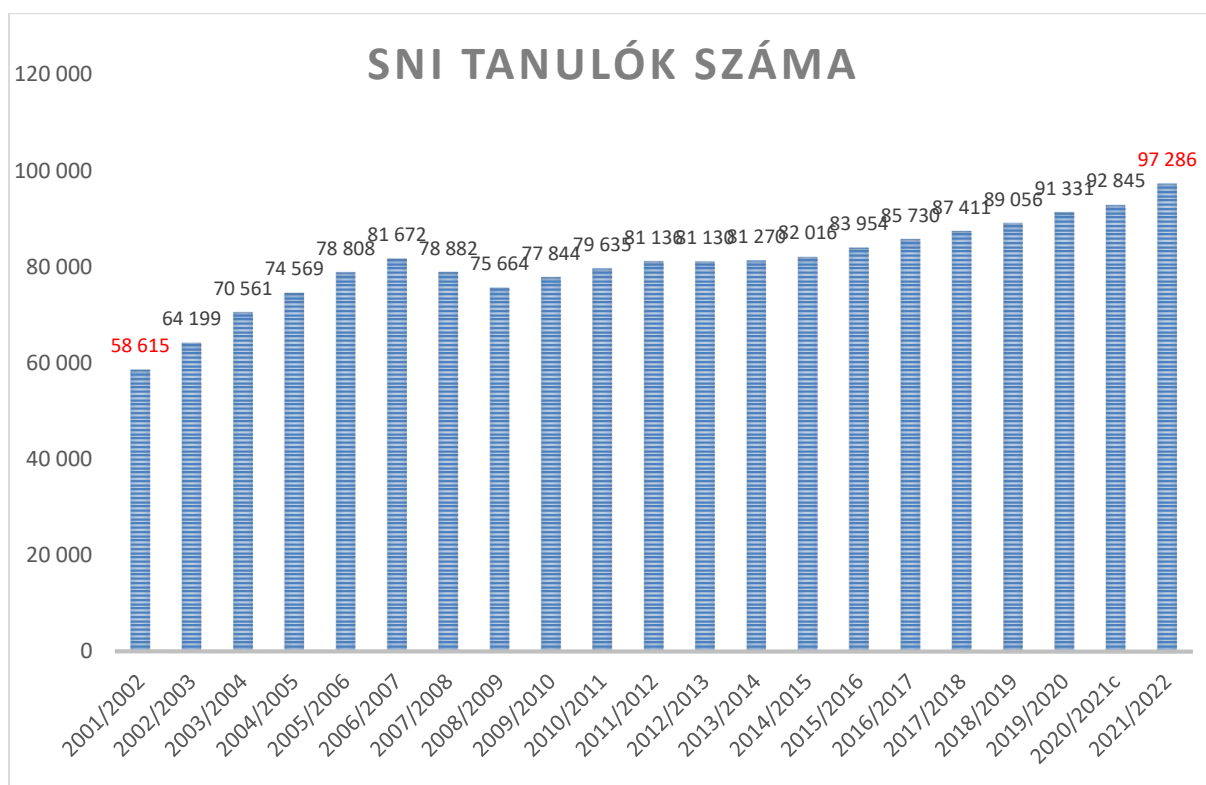
2017-től három éven keresztül a munkaközösség vezetést is vállaltam. A munkaközösség mindig az év kiemelt nevelési feladatából indult ki és aszerint választottunk témát, ami köré szerveztem a munkát. A bemutató foglalkozások mellett, több egynapos továbbképzést illetve csapatépítő programot szerveztem a nevelőtestület számára. Jómagam is tartottam bemutató foglalkozásokat, amelyek nagyban segítettek szakmai fejlődésemben.

Óvodavezetőnk nagyon alapos, igényes, ezért tőlünk is ezt várja. A nevelési évre éves tervet, éves projekt tervet és nevelési tervet kell készítenünk. A csoportnaplóban pedig folyamatosan vezetjük a gyermekek fejlődésének nyomon követési naplóját, a részletesen kidolgozott projekt terveket, a heti terveket és a napi terveket. A sok adminisztráció nehézség, de hasznos is egyben. A pedagógushiány és fluktuáció óvodánkat is érinti, tíz éves pályafutásom során hat kollégával dolgoztam együtt. Az óvodavezető folyamatos átszervezésre kényszerül, hogy a lehető legoptimálisabb legyen az óvodapedagógusok létszáma, eloszlása.

1.2 A szakmai és személyes indítékok, elvárások a képzéssel kapcsolatban

Az állatok iránti szeretetre és tiszteletre neveltek szüleim. Kutyáink és macskáink családtagok voltak. Mindig vágyódást éreztem a vidéki élet, az állattartás felé. A falun töltött nyári szünidők azért emlékezetesek számomra, mert igazán közel éreztem magam a természethez; nagymamán szőlős kertjében homokozhattam, miközben ott kapirgált mellettem a szomszéd néni tyúkjá és szintén csak egy karnyújtásra voltak tőlem nyulak, lovak és galambok. Azonban Budapesten nevelkedtem, tanultam, dolgozom és lakom ma is. Munkám során egyre többször találkozom a különböző egyéni problémával küzdőgyermekkel, és a közvélekedés szerint ma több a problémás gyerek, mint a korábbi generációkban. Ezt alátámasztani látszanak a KSH adatok is, amelyek szerint az SNI tanulók száma az utóbbi 20 évben folyamatosan nő, a tavalyi tanévben több mint másfélszer annyi sajátos nevelési igényű gyereket tartanak nyilván mint 2021/22-ben. Tegyük hozzá, hogy a születésszám ugyanebben az időszakban pedig csökkent.

Saját diagram a „KSH 23.1.1.6. Sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók száma fogyatékoság-típus szerint” c. táblázat adatai alapján.

A számok figyelemfelkeltők, bár véleményem szerint ezeket az adatokat óvatosan kell értékelni. A meredeken növekvő számok mögött az is állhat, hogy a szülők ma tájékozottabbak, könnyebben és hamarabb fordulnak szakemberhez, ha problémát látnak gyermekük fejlődésében. Ezt elősegíti az is, hogy a pedagógusok is kevésbé tekintik a diagnózist megbélyegzőnek, nagyobb az elfogadottsága a tanulási, magatartási nehézségeknek és ezért gyakrabban és korábban tanácsolják a szülőknek a nevelési tanácsadó felkeresését.

De még ha óvatosan is kezeljük a felfelé mutató számokat, azt el kell ismerni, hogy a gyakorlatban is gyakrabban találkozunk az óvodában nehezen kezelhető gyerekekkel. Nem tudhatjuk, hogy pl. családi problémák miatt figyelmetlen, türelmetlen, esetleg agresszív-e a gyerek, vagy pedig ADHD-s. A gyermekpszichiátria mai álláspontja szerint pl. az ADHD kezelésében minden olyan mozgásterápia hatékony lehet, ami segíti a gyerek idegrendszerét a beérkező ingerek rangsorolásában és feldolgozásában. László Zsuzsa, aki óvónőként kezdte pályáját és ma klinikai szakpszichológus, a Fimota Központ vezetője, úgy véli, hogy az ADHD-s tüneteket produkáló gyerekeknek érintettek a szociális fejlődést irányító agyterületei. Emiatt szerinte másképpen érzékelik a közelséget, a hangossgot, az intenzivitást, mint az átlagos fejlődésű gyermekek, ezért a szociális készségeket fejlesztő terápiák is hatékonyak. Ő határozottan azt állítja, hogy a gyógyszeres kezelésnek csak a legvégső esetben lenne létjogosultsága, amikor már minden egyéb terápiás módszert kimerítettek és azok nem segítenek. Azt ajánlja, hogy összpontosítást, koncentrációt, figyelmet fejlesztő terápiákat használjanak fel a gyerek zökkenőmentesebb beilleszkedéséhez, és a művészetterápiák mellett az állatasszisztált terápiákat is megemlíti, mint lehetséges eszközt. (László 1997).

Környezetemben úgy látom, hogy a különféle viselkedés- és mozgásterápiáknak egyre nő az elfogadottságuk. A hétköznapi ember is belátja, hogy ezek a terápiák sokkal kockázatmentesebbek, és nincsenek káros mellékhatások. Sajnos az állami ellátásban Magyarországon ezek a terápiák sokszor nem hozzáférhetők, ezért is fordult a figyelmem egy ilyen képzési lehetőség felé.

Már korábbi tanulmányaim során is kerestem az utakat, hogy milyen lehetőségek, alternatívák vannak a gyerekek speciális problémáinak megoldására. Az alapképzésen diplomamunkámban egy új zenepedagógiai módszert kutattam, míg a mesterképzésen a gyermekkultúra fejlesztő erejére volt kíváncsi.

Az állatasszisztált fejlesztőtevékenységekben egyfajta fúziót látok, amelyben az állatok

segítségével közelebb vihetem a gyermeket a természethez, ezáltal önmagához és a világhoz is. Azt várom a képzéstől, hogy átfogó képet kapjak az állatasszisztált tevékenységekről, hazai és nemzetközi vonatkozásban is. Arra számítok, hogy a képzésben résztvevő oktatók, a humán tudományok és az etológia különböző területiről (neveléstudomány, gyógypedagógia, fejlődésneurológia, pszichológia, állattenyésztés), saját szakmai szemszögükből adják majd át a tudást az állatasszisztált tevékenységekkel kapcsolatban, ezáltal biztosítva a holisztikus szemléletmódot. Szeretném megismerni az állatasszisztált munka jelentőségét, múltját, jelenét és megvizsgálni hová fejlődhet a jövőben.

Bízom benne, hogy részt vehetek olyan bemutatókon, ahol különleges, empirikus tapasztalatokat szerezhetek, példát láthatok arra, hogy hogyan működik a gyakorlatban a társállattal asszisztált munka, kiváltképp érdekel a lovasterápia illetve a terápiás kutyával, nyúllal támogatott tevékenységek megvalósulása.

Remélem, hogy lesz lehetőségem a csoporttársakkal együtt gondolkodni arról, hogy milyen lehetőségeket látunk arra, hogy beépítsük gyakorlati pedagógiai munkánkba az állatasszisztált tevékenységet. Sokszínű szakmai tapasztalatgyűjtés lehet ez, tekintve, hogy a nevelés különböző területeivel foglalkozó szakemberek vagyunk.

1.3 Önértékelés: erősségek, fejlesztendő területek

Önértékelésemben támaszkodom az óvodavezető értékeléseire, valamint a bemutató foglalkozásaimon kapott visszajelzésekre.

Számomra alapvetés, hogy ismerem az óvodai nevelés jogszabályi kereteit: a Nemzeti Köznevelési Törvény óvodai nevelésre vonatkozó részeit, az Óvodai Nevelés Nemzeti Alapprogramját és saját óvodám Nevelési Programját. Munkám meghatározó része, hogy elfogadom és gyakorlatomban érvényesítem az óvoda nevelési szemléletét, az individuál pszichológia és a bátorító pedagógia elveit. Feladatomnak tartom, hogy az új eszközökről, technikákról folyamatosan tájékozódjak.

Az éves munka tervezése szigorú szakmai elvárás. A közösen meghatározott nevelési célok alapján kell a projektterveket kidolgoznom úgy, hogy figyelembe veszem csoport összetételét, igényeit. Mivel óvodánkba – a kétnyelvűség miatt – jellemzően jó szociokulturális környezettel rendelkező gyerekek járnak, a szülők elvárásai magasak. Szeretnék, ha gyermekük minél több

ismeretet szerezne. Én ezzel szemben nagyobb hangsúlyt szeretek fektetni a készségfejlesztésre, mert pedagógiai meggyőződésem, hogy ez képezi az alapját a későbbi képességeknek. Mivel tapasztalom, hogy a gyerekek behozzák az óvodába az otthoni konfliktusok nyomait, sok egyéni törődést igényelnek. Megismerve az óvodásaim egyéni érzékenységét, problémás területeit, terveimben mindig hagyok helyet a közös tevékenységekben is az egyéni kezdeményezéseknek. Alapelvem, hogy a kisgyermek csak úgy vonható be a tevékenységekbe, ha felkeltem az érdeklődését. A projekt tervek gondos kidolgozása nagyon időigényes. Erősségem a jó ötletek felvetése, de a tervek részletes kidolgozásában még fejlődnöm kell.

A csoportban állandóságot, nyugalmat, biztonságot szeretnék teremteni, mert ez képezi a megfelelő nevelési környezet alapját, és mert sok gyermeknek az otthoni környezetében épp ez sérül. A csoportszobát úgy rendezem be, hogy legyen tér többféle tevékenység egyidejű végzésére, legyen lehetőség a csoportos szerepjátékra, de az egyéni „kuckózásra”, lecsendesedésre is. Nehéz megtalálni az egyensúlyt az ingergazdag környezet és a gyerekek túlterhelése között. Nem zárkózom el a digitális eszközök használatától, de nem ebben látom az óvodai nevelés jövőjét. Természetesen a karantén idején hasznos volt, hogy legalább online tarthattam a kapcsolatot a gyermekekkel.

Az óvodai nevelés csak személyre szóló lehet, minden kisgyermek önálló egyéniség. Amint azt később kifejtem, nagy benyomást tett rám a *slow* mozgalom. Kártékonynak tartom a gyermeki fejlődés siettetését, azt, hogy az eredményeket kell kimutatni, és emiatt nem hagyunk elég időt arra, hogy a gyermek a saját tempójában ismerje meg a világot. Csoportjaimban mindig vannak olyan gyermekek, akik már ilyen fiatalon, kimutatható pszichés problémával küzdenek, pl. járt hozzám szelektív mutizmussal, autisztikus spektrumzavarral, hiperaktivitással, stb. diagnosztizált gyermekek, akiknek a nevelése, szocializálása egyénre szabott program készítését igényelte. Ezen a területen még sokat szeretnék fejlődni, ezért is keresem az utat az alternatív nevelési irányzatok, fejlesztési eszközök között.

Az óvoda fontos szerepet játszik a szocializációban. A gyerekek megtapasztalják, hogy a szabályok esetleg mások, mint a családban. A szabályok felállításában és következetes betartásában nagy nevelőerő rejlik. A bátorító pedagógia elveit követve elsősorban a pozitív megerősítés erejében hiszek. Nehézséget a magas csoportlétszámok okoznak ezen a területen.

Úgy vélem, hogy az óvodai nevelésben a gyermekek egyéni fejlődési üteméhez kell igazodni,

és minden teljesítményt a gyermekhez, magához képest kell értékelnünk. Az óvoda az a hely kell, hogy legyen, ahol a gyermekek sok pozitív visszajelzést kapnak. Kisgyermek között dolgozva nagyon fontos a non-verbális kommunikáció: pl. a mosoly, a felé forduló testtartás, a szemkontaktus. A verbális megerősítések mellett szerepet kap a simogatás, ölelés is. Lényeges, hogy minden kisgyermek teljesítménye megjelenjen a szülő számára is, hiszen sok szülő úgy érzi, hogy a gyermekén keresztül ő is értékelésre kerül. Szülői értekezletekre mindig felkészülök egy rövid ismertetővel a korosztály fejlődéslektani ismerveiből, amiket köznapin nyelvre fordítva mondok el a szülőknek, annak érdekében, hogy ne támasszanak túlzott elvárásokat a gyermekükkel szemben.

Annak ellenére, hogy óvodánk a fővárosban van, a közvetlen környezetünkben sok a zöld. Személyes célom, hogy az óvodaudvart megfelelően karban tartsuk, fejlesszük, és az élő természetet mint nevelési környezetet megőrizzük. Ehhez az Alapítvány erőforrásait is felhasználom, illetve pályázatokat is koordinálok. Ragaszkodom ahhoz, hogy a gyerekek minden nap töltsenek néhány órát a friss levegőn. Töreksem arra, hogy a csoportszobában elsősorban természetes anyagokból készült, tartós játékok legyenek, pl. fa, textil, bár természetesen a műanyag áradatot lehetetlen kizárni. A gyermekeket a rendezett környezet fenntartására nevelem. Az állatasszisztált foglalkozások beemelésével a fenntarthatóságra, a természet tiszteletére való nevelés egy új szintre léphet.

A kollégákkal való együttműködés az óvodai munka minden percében megvalósul. A mi óvodánk sajátossága, hogy az angol nyelvi pedagógiai asszisztens majdnem ugyanannyi időt tölt a csoportban mint én, csak akkor lehetséges a zökkenőmentes együttműködés, ha folyamatos kapcsolatban állunk. Sokszor jelen van a dadus néni is. A foglalkozásokat együtt tervezzük meg és együtt is vezetjük le. Tapasztalatainkat megosztjuk váltótársammal is, és a nevelési terveket is együtt állítjuk össze. Szakmai kérdésekben gyakran konzultálok az óvodapszichológussal és a logopédussal is. Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy az óvodavezető kollegiális viszonyt ápol a pedagógusokkal. A nagy fluktuáció fényében az a tény, hogy én már tíz éve itt dolgozom, „veterán” fényt vet rám, és fiatal korom ellenére kollégáim szívesen kikérik a véleményemet egy-egy helyzetről. A bemutatók alkalmával őszinte kommunikációt folytatunk, és az elismerő szavak mellett mindenki bátran elmondja, mit csinált volna másképp. Ezek nagyon hasznos visszajelzések számomra, hiszen egy külső szemlélő olyan szempontokat is meglát, amiket én belülről nem veszek észre. Ezek a megbeszélések arra is alkalmasak, hogy ütköztessük véleményünket, vagy felhívjuk egymás figyelmét új

tendenciákra, új eszközökre. Kollégáim szavazata alapján 2016-ban én kaptam a „Százszorszép díj” elnevezésű elismerést.

A pályakezdésem óta folyamatosan tanulok. Intézményi keretekben szereztem mesterdiplomát és folytatom a jelenlegi képzést, de részt vettem számos továbbképzésen is (pl. Sportpoha-Rak, mesepedagógia, dráma játékok, stb.). Keresem annak lehetőségeit is, hogy az intézményt fejlesszük, pl. pályázati források megszerzése segítségével. Az utóbbi években munkaközösség-vezetőként segítem az új kollégák beilleszkedését.

Összegezve, olyan embernek látom magam, aki értelmes, örömteli a munkát végez. Ez csak úgy tartható fenn, ha folyamatosan törekszem a szakmai fejlődésre, a változó körülmények között az előre tekintő megújulásra.

1.4 Személyes célok, feladatok a képzés során

Azzal a céllal jelentkeztem a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Állatasszisztált pedagógiai fejlesztőtevékenység területen pedagógus-szakvizsgára felkészítő - szakirányú továbbképzésére, hogy óvodapedagógusi munkámba szakszerűen, tudatosan és eredményesen be tudjam építeni a társállatokkal történő nevelést, fejlesztést.

Céлом, hogy elsajátítsam az állatasszisztált foglalkozások tartásának fortélyát és megtervezem, hogy milyen keretek között fogom pontosan beépíteni pedagógiai munkámba. Mindennapi munkám során részletesen megtervezem a napi tevékenységeket, a vázlatok tartalmazzák a fejlesztési céljaimat, a munkaformákat, a tevékenység menetét, az alkalmazott módszereket, az időbeosztást, és a felhasznált eszközöket, valamint a játékok rövid leírását. Az állatasszisztált tevékenységek megtervezésénél még fontos megjelölni, hogy az állat aktív vagy passzív, illetve, hogy pontosan mi a feladata. A képzés során több vázlatot, tervezetet is készítettem állatasszisztált foglalkozásokhoz, amelyeket a szakértő oktatókkal elemeztünk, és magam is reflektáltam. Ezek fontos fejlődési kiindulópontok a jövőben tartandó foglalkozásaim megtervezéséhez.

Céлом, hogy az elméleti ismeretek elsajátításával megalapozzam a jövőbeli tevékenységem szakszerűségét, és emellett az Egyetem által biztosított kereteket maximálisan kihasználva, minél több gyakorlati tapasztalatot (pl. hospitálások, intézménylátogatások) szerezzek.

2. A szakmai fejlődést elősegítő tanulási eredmények

2.1 Az állatasszisztált tevékenységek tudományos háttere

Az emberiség történelmét, kultúráját, mentális és fizikai egészségét már a kezdetek óta befolyásolja az ember állatokkal való viszonya. Préda, haszonállat, trófea, társ, kis kedvenc, megannyi kategória, amely a különböző korok során leképezi az emberek és állatok kapcsolatát.

Az ősi vallásokban gyógyító erővel ruházták fel őket, az isteneiket is állatok képében ábrázolták. A mitológiákban az állatok megtestesítik mindazt a bölcsességet és erőt, ami ahhoz kell, hogy létrehozzuk és fenntartsuk az életet, teljes összhangban a természettel. Az elsőként házasított állatok közé tartozó kutyához például, már egészen a kezdetek óta olyan tulajdonságokat kapcsol az ember, mint a hűség, ügyesség, emberség vagy bátorság. Az állatok mellett, meg kell említenünk a növényeket is. A növények, virágok tiszteletének, szeretetének a jele, hogy olyan alapvető elemeket szimbolizálnak, mint a szeretet, az élet, a halál és újjászületés. (Dósa, Dúll 2005)

Ahogy újabb vallások, kultúrák alakultak ki, a sámánizmusban és egyéb ősi vallásokban megjelenő animizmust, szoros kapcsolatot a természettel szinte elveszítettük. A monoteista hitrendszerek háttérbe szorították az érzelmi és spirituális kapcsolódásunkat az állatvilággal. A XVII. század azonban fordulatot hozott, hiszen a természettől egyre inkább elszakadó ipari társadalmak újra nagyobb érdeklődést mutattak az állatok felé, egyre szélesebb társadalmi réteg engedhette meg magának a házi kedvenc tartását. (Topál és Hernádi 2011)

Az állatok célzott és tudatos bevonása a gyógyítás, az oktatás-nevelés, a fejlesztés, az életminőség javítását célzó folyamatába az állatasszisztált foglalkozások keretrendszerében valósul meg. Az állatasszisztált munkát a benne résztvevő személyek, szakemberek és célok szerint az alábbi csoportokra bonthatjuk: állatasszisztált aktivitás (AAA), állatasszisztált pedagógia (AAE), állatasszisztált terápia (AAT). Az állatasszisztált terápiában (AAT) a szakember (pszichológus, gyógypedagógus, pedagógus, orvos, gyógytornász, logopédus) és a speciális kritériumoknak megfelelő társállat, tudatos, célzott fejlesztést végeznek a résztvevő, sérült vagy beteg érzelmi, fizikai, kognitív vagy szociális állapotának javítása érdekében. Az állatasszisztált terápia történhet egyéni, vagy csoportos munkaformában is. (Topál 2011)

Az állatok és növények emberre gyakorolt jótékony hatását már az ókorban is ismerték. A lovakat már az ókori görögök is használták mozgásfejlesztés céljából, innen ered a *hippoterápia* kifejezés is. Az első dokumentált, kifejezetten állatok bevonásával történő terápiáról 1792-ben számoltak be. Az angliai Yorkban pszichés zavarokkal küzdő páciensek ellátását haszonállatok is segítették. Az állatasszisztált terápia nagyobb hangsúlyt az 1960-as években kapott, Boris M. Levinson, amerikai gyermekpszichológus, saját kutyájával szerzett tapasztalatai és publikációi miatt. (Rudolf és Molnár 2015)

Mielőtt állattartásra szánánk magunkat, alaposan tájékozódnunk kell arról, hogy milyen speciális szükségleteit kell tudnunk kielégíteni leendő társállatunknak.

Linda Michaels, amerikai pszichológus, kutyatréner, az emberi Maslow piramishoz hasonló piramisban ábrázolja például a kutyák szükségleteit. A biológiai szükségletekre (friss víz, megfelelő táplálék, mozgás, búvóhely stb.) az érzelmi szükségletek (biztonság, szeretet, következetesség stb.), a szociális szükségletek (kötődés emberhez és kutyához, játék emberrel és kutyákkal), az erőszakmentes tanítás (klasszikus kondicionálás, megerősítés stb.), és a kognitív szükségletek (újdomságok, választási lehetőség stb.) épülnek. (Linda 2015)

Magyarországon a felelős állattartás szabályait a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH), Állategészségügyi és Állatvédelmi Igazgatóságának Állatvédelmi Osztálya határozza meg. A jogszabályi háttérre támaszkodva szorosan együttműködnek hazai civil szervezetekkel és EU-s tagállamok állatvédelmi hatóságaival.

2.2 Állatasszisztált tevékenységek megfigyelése, elemzése az óvodáskorú gyermekek egyéni képességfejlesztésének tükrében

Bár a képzés során volt alkalmam betekinteni az állatasszisztált oktatás gyakorlatába, úgy éreztem, szükségem van még arra, hogy tapasztalatot gyűjtsék hospitálások keretein belül.

Felkerestem több olyan szakembert (óvodapedagógus, pszichológus, gyógypedagógus), akik óvodáskorú gyermekeknek tartanak állatasszisztált aktivitást, oktatást, vagy terápiát. A kezdetben sokszínű lehetőségek gyorsan fogyni kezdtek, a szakemberek közül többen jelezték, hogy nincs rájuk idejük, vagy, hogy mégsem indítanak csoportot, foglalkozást állatasszisztált keretek között, de olyan is akadt, aki azért nem tudott fogadni, mert az intézmény, ahol

állatasszisztált oktatást tart, nem járult hozzá, hogy bent legyek. Ezért a tervezettnél sajnos jóval kevesebb alkalommal volt lehetőségem megfigyelőként részt venni állatasszisztált tevékenységen, azonban ezek az alkalmak rendkívül tartalmasak és hasznosak voltak számomra. Ebben a fejezetben elemzem azokat az állatasszisztált oktatási tevékenységeket, amelyeken hospitáltam. A hospitálási naplók a mellékletben találhatóak.

Reflexió: Terápiás kutyával asszisztált oktatás (1.sz. melléklet)

Fontos szempont volt számomra, hogy olyan szakembernél végezzek hospitálást, aki a kutya gazdája és felvezetője egy személyben, egy közgazdász végzettségű hölgy. Terápiás kutyáját, Ellie-t, két alkalommal volt lehetőségem megfigyelni. A felvezető és Ellie több budapesti bölcsődébe és óvodába is jár állatasszisztált oktatást tartani, én egy óbudai magánintézmény két csoportjába tarthattam velük. A felvezető ismeri a csoportokat és a kisgyermeknevelőket, óvodapedagógusokat. Őket is ismerik, nagyon szeretik, minden dolgozó és gyermek nagy örömmel fogadja őket, amikor belépnek az intézménybe.

A bölcsőde egyik csoportjában kezdtünk, egy hétfő délelőtt. A bölcsődés korú gyermekek kisgyermeknevelőikkel a csoportszobában várták Ellie-t. A tevékenység célja elsősorban az élménynyújtás és a korábban megismert játékos feladatok ismétlése volt. A tevékenység a köszönéssel kezdődött, amely biztosította gyermekek számára az érzelmi ráhangolódást a kutyára. Ellie minden kisgyermekhez egyesével odament és lehetőségük volt megsimogatni, bemutatkozni neki. A gyermekek a simogatás során kielégíthették a kutyára való igényüket, a kutya szőrének érintésével nagyon fontos taktilis ingereket tapasztalhattak. Ezt követően beszélgetni kezdtek Ellie külsejéről. A gyermekeknek használniuk kellett hosszú távú memóriájukat, megfigyelő és kommunikációs képességüket, amiben a felvezető segítette őket olyan kérdésekkel, mint „Emlékeztek milyen hosszú volt a szőr a hasán?”. A beszélgetés után a csipeszes játék következett. Ellie színes laminált kártyák közül húzott, a gyerekeknek pedig fel kellett tenniük az azonos színű csipeszt a kutya hámjára. A játéknál eleinte nem volt egyértelmű, hogy mindig a leggyorsabban válaszoló gyermek vagy sorban haladva minden gyermek teheti-e fel a csipeszt, de a felvezető hamar tisztázta, hogy sorban haladva, mindenkire sor kerül.

A gyerekek nagyon élvezték a játékot, minél közelebb igyekeztek kerülni a kutyához és a csipeszekhez. A csipeszeket többnyire segítséggel tudták csak felrakni a hámra, hiszen ez egy igen komoly finommotorikát és szem – kéz koordinációt igénylő tevékenység. A gyerekek

olyan környezeti és matematikai tartalmakat gyakorolhattak, mint a színek és a számlálás. A csipeszes játék közben és azt megelőzően is a motiváció vagy fegyelmezés a kisgyermeknevelők feladata volt, hiszen a kutya felvezetője a kutyára és a játékban résztvevő gyermekekre koncentrált.

A csipeszes játék után egy bátorságpróba következett, amelynek célja, hogy a kutya megtalálja és megegye a gyermekek testére helyezett jutalomfalatokat. A gyermekek lefeküdtek a hátukra, de mivel mozgásigényük előzetesen nem volt kielégítve semmilyen mozgásos játékkal vagy mondókával, nehezükre esett nyugodtan feküdni, pedig ez nagyon fontos lett volna a kutya testi épségének megóvása szempontjából is. Többször kellett figyelmeztetni a gyermekeket, hogy feküdjenek nyugodtan, mozdulatlanul, ami egy ilyen kicsi gyermeknek nagyon nehéz feladat. Ezt a szervezési feladatot meg lehetett volna oldani egy mondókával, dallal, amely segíti a gyermekeket a megnyugvásban. A jutalomfalatok a gyerekek lábára kerültek, és Ellie vezényszóra keresni kezdte azokat.

A gyerekeknek nagyon tetszett a játék, boldogan nevettek közben. A kutya felvezetője rendkívül figyelmes és empátikus volt, mert akin látta, hogy nem érzi magát komfortosan a helyzetben, annak felkínálta azt a lehetőséget, hogy ő inkább eldobhatja a kutyának a jutalomfalatot. A bátorságpróba után a gyerekek elköszönhettek egy utolsó simogatással a kutyától és tízóraizni indultak.

A tevékenység egy jól strukturált, keretes szerkezetben valósult meg, hiszen volt ráhangolódás, köszönés, fő rész és lezárás is. A tevékenység elérte a célját, az élménynyújtás megvalósult. Általa a gyermekek pozitív tapasztalatot és élményt szereztek a kutyával kapcsolatban, ami megalapozhatja az állatok iránti szeretet és tiszteletet, valamint a környezet és állatbarát attitűdöt. A résztvevő gyermekek létszáma is optimális volt. A terápiás kutya, bár nagyon elfáradt, nagyon jól teljesített és a minden utasítást végrehajtott. Neki valószínűleg több passzív időre, pihenésre lett volna szüksége.

A tevékenység az időgazdálkodás és a felkínált játékok tekintetében illeszkedett a gyermekekhez és előzetes tudásukhoz, de több szempontból sem vette figyelembe az életkori sajátosságait. A gyermekek mozgásigényét mozgásos játékokkal, még a foglalkozás elején célszerű kielégíteni. A motivációt jelentő, figyelemfelkeltésre alkalmas mondókákat, verseket, vagy gyermekdalokat is hiányoltam. Az eszközök esztétikusak, igényesek voltak, de a csipesz helyett érdemesebb lett volna például tépőzárral dolgozni, hogy a gyerekek sikerélménye

garantált legyen és gördülékenyebben menjen a játék. Ezek a hiányosságok annak tudhatók be, hogy a terápiás kutya felvezetője nem kisgyermeknevelő, nem pedagógus.

A kisgyermeknevelők biztosították a nyugodt, szeretetteljes légkört és segítettek a motivációban, de nem voltak szerves részesei a foglalkozásnak.

Véleményem szerint komplexebb pedagógiai célokat csak úgy lehet megvalósítani, ha a tervezés és a megvalósítás folyamatába a szakemberek (kisgyermeknevelő, óvodapedagógus, a terápiás kutya felvezetője) együttműködnek, és aktívan részt vesznek. Jelen esetben nem volt szerencsés, hogy a terápiás kutya felvezetője egyedül valósította meg a tevékenységet, hiszen több szerepben is helyt kellett állnia.

Reflexió: Terápiás kutyával asszisztált oktatás (2. számú melléklet)

Ellie-t és felvezetőjét elkísérhettem a következő csoportba is. A nagycsoportos óvodások (5-6 évesek) is nagyon várták a „kutyázást”. A csoportszobában a csoport fele, 10 gyermek tartózkodott (a csoport másik fele úszáson volt) és már a játékokat elpakolva, a szőnyegen ülve várták az óvodapedagógussal Ellie-t.

A tevékenység menete, felépítése itt is ugyanaz volt, mint a bölcsődés csoportban, tehát köszönés, fő rész, elköszönés. A tevékenység célja itt is az élménynyújtás volt, olyan játékokkal, amelyeket a gyerekek már ismernek. A köszönésnél két gyermek nem szeretne volna megsimogatni a kutyát, de miután Ellie mindenkinél volt, a felvezető újra megkérdezte őket, hogy meg szeretnék-e simogatni és az óvó nénivel együtt már ők is megsimogatták. Tekintettel arra, hogy Ellie is és a gyerekek is fáradtak voltak, a felvezető úgy döntött, hogy „csak” játszani fognak, olyan játékokat, amiket a gyerekek választanak.

A gyerekek azt kérik, hogy a kutya ugorja át őket, valamint a bátorságpróba nevű játékra szavaznak még. A gyerekek lefekszenek, és a felvezető vezetésével és a vezényszóra Ellie ugrik. A második gyermekre Ellie véletlenül ráugrik, a felvezető azonnal megállítja a játékot és odalép a kislányhoz, hogy megkérdezze nem fáj-e neki. A kislány visszajelzi, hogy nem fáj neki, és szeretné, ha még egyszer átugraná őt a kutya. Ez nagyon fontos mozzanat mind a gyermek, mind a kutya szempontjából, mert egy negatív élmény, fájdalom vagy sérülés komoly károkat okozhat mind a gyermekben, mind a kutyában, fizikai, mentális vagy pszichés síkon. Az is lényeges, hogy a gyermek meg tudja fogalmazni és ki tudja fejezni érzéseit, testérzeteit, mivel csak így derül ki, hogy minden rendben van-e. Miután a gyermek és a kutya is jól voltak, az ugrást, immár hibátlanul megismételték és folytatták a többi gyermek átugrásával.

A bátorságpróba játéknál a gyerekek újból a hátukra fekve várták, hogy az általuk meghatározott testrészükre kerüljön a jutalom falat, amit Ellie a vezényszó elhangzását követően keresni kezdett és megevett. A választási lehetőség itt is adott volt, aki nem szeretne volna, hogy róla egye le a kutya a jutalomfalatot, az eldobhatta neki. Többen ezt is szerették volna kipróbálni, ezért a felvezető adott újra nekik is jutalomfalatot, amit eldobhattak még.

A két játék végén a felvezető felhívta rá a gyerekek figyelmét, hogy Ellie biztosan szomjas már, ezért meg kell itatni. Miután a gyerekek leültek és elcsendesedtek meg tudták figyelni és hallgatni, hogy hogyan iszik a kutya. Majd elköszöntek Ellie-től.

A tevékenység a célját elérte, a terápiás kutyával átélt játékok maradandó élményt nyújtottak a gyerekeknek. Közben megannyi képességük fejlődhetett, úgy, mint taktilis érzékelés, auditív figyelem, megfigyelő képesség, testtudat, kommunikációs képesség, empátia.

Az érzékenyítés egyik legjobb „eszköze” lehet egy társállat, mivel a kutya nem ítélkezik, egyenrangú társaként kezeli a résztvevőket. A tevékenység során tapasztalatokat szerezhettek a gyerekek a felelős állattartással (itatás, ápolás, simogatás), állatvédelemmel kapcsolatosan is, ami megalapozza a környezeti és társadalmi fenntarthatóság iránti igényt, attitűdöt.

A tevékenység során többször is lett volna lehetőség arra, hogy mozgásos játékkal, mondókával, dallal kielégíthessék mozgásigényüket. Az óvodapedagógus többször fegyelmezte a gyerekeket, amire bizonyos szempontból nem lett volna szükség, hiszen csak izgatottak voltak a kutya jelenléte miatt, másrészt mivel két olyan játékot választottak, amiben a gyerekek csak fekszenek, szükségük lett volna mozgásra. Itt, a második csoportnál, jóval többet volt aktív a kutya, az első játék kezdetétől nem volt pihenő ideje, pedig valószínűleg szüksége lett volna rá.

Az állatasszisztált aktivitások alapvetése, mint bármilyen más tevékenységé is, hogy a balesetveszélyes helyzeteket kiküszöböljük. Kiváltképp fontos a társállat és a gyermekek fizikai, lelki és mentális egészségének megőrzése. A felvezető figyelmének, felvezetői képzettségének és tapasztalatának köszönhetően tényleges baleset nem történt, de ez a gyakorlati megfigyelés rádobbantett arra, hogy milyen nagy felelősséggel jár az állatasszisztált tevékenység vezetése.

Annak ellenére, hogy a felvezető nem pedagógus, nagyon empatikus, figyelmes és jól felmérte a gyerekek és a kutya aktuális állapotát és ehhez igazította a tevékenység menetét, hosszát.

Tapasztalatom szerint, ha lehetőség van rá, és a gyerekcsoporttal egy időben több szakember is jelen van, akkor azt ki kell használni és együtt kell működni, mind a tervezés, mind a megvalósítás folyamatában. Az angol programnak köszönhetően megtapasztalhattam, hogy a párban tanítás/nevelés milyen előnyökkel jár. Mivel Ellie és felvezetője ebbe az intézménybe rendszeresen jár, véleményem szerint a lehetőség adott lenne ahhoz, hogy az alkalmoszerű „állatbemutatón” túl, komplex tevékenységeket is megvalósítsanak, ezzel egy magasabb szintre emelhetnék a tevékenységet.

Reflexió: Terápiás nyúllal asszisztált oktatás (3. számú melléklet)

Az oroszlánfejű törpenyúl és gazdája, Budapest vonzaskörzetében tartanak óvodáskorú gyermekeknek kiscsoportos és egyéni fejlesztéseket. Az óvodapedagógus végzettségű hölgyet és társállatát egy hétfő délutáni kiscsoportos, nyúllal asszisztált tevékenységen volt lehetőségem megfigyelni. A tevékenység előkészületeit is figyelemmel kísértem.

A felvezető habszivacs matracot terített a földre és egy speciális, több elemből álló, alacsony kerítéssel vette körbe. Ez képezte a játékteret, amin belül a nyúl is szabadon mozoghatott.

A gyerekek pontosan érkeztek. A három kislány közül ketten nagyon visszahúzódóak, csendesek, egy kislány nagyon nyitott, barátságos és kommunikatív volt. Mindhárom kislány örömmel lépett be a játék területre és a nyuszi ketrecét kémlelték.

A felvezető maga mellé, a gyerekek számára jól látható helyre tette a ketrecet. Köszöntötték egymást és a nyuszit, jutalomfalattal a ketrec ajtajához hívták és először azon keresztül etették meg. A felvezető hamarosan kinyitott az ajtót és a nyúl ki is ugrott a gyerekek közé.

Miközben bejárta játékteret, beszélgettek a nyúl külső tulajdonságairól, arról, hogy hogyan kell vele bánni és megsimogatták. Majd a nyulat visszatette a felvezető a ketrecbe.

Az első játékban a színeké és a számlálásé volt a főszerep, amelyhez az eszközöket, a gyerekek mágikus gondolkodására építve, varázsigé segítségével (nyuszi mondóka) vesznek elő. A két dobókockával (szín és szám) addig dobtak, amíg az összes laminált színes nyuszi be nem kerül a megfelelő színű karton dobozba a széna és szalma közé.

A játék viszonylag hosszú volt, 15 percet vett igénybe, de a folyamatos motivációnak, dicséretnek és buzdításnak köszönhetően senki nem lépett ki a feladathelyzetből. A játék végén újra előbújt a nyúl, a lányok etethették, simogathatták. Közben megbeszélték, hogy a nyúl testét hol szabad, hol nem szabad érinteni. A nyúl ezután ismét visszakerült a ketrecébe.

A második és egyben utolsó játék egy párkereső játék volt. A felvezető gondolt egy nyuszira, a gyerekek figyelmesen meghallgatták, hogy milyen az a nyuszi majd megkeresték és a párját is. A hallási figyelmet, szín és forma észlelést fejlesztő játék közben már lehetett látni a lányokon, hogy elfáradtak, ezért a felvezető buzdító mondataival és a játék „megpörgetésével” segítette őket.

A fáradtság a lányokon különböző módokon jelent meg. A két visszahúzódóbb kislány figyelme lankadt, szemüket dörzsölték, a nyúl ketrecét lesték és lassabban találták meg a feladvány nyuszit, míg a harmadik kislány folyamatos beszéddel és apró mozgással kísérte a játékot, ezzel a motoros ingerléssel igyekezett figyelmét a játékra koncentrálni.

Jó lehetőség adódott a differenciálásra, a felvezető élt is vele, a beszédesebb kislányt megkérte, hogy gondoljon ő egy nyuszira és mondja el a többieknek a főbb ismertető jegyeit. Az utolsó egy-két nyuszit pedig már csak memóriajáték szerűen kellett összepárosítaniuk. Ezt követően ismét kijöhetett a nyúl és az újabb jutalomfalat adás és simogatás közben megbeszéltek mit rejt még a nyuszi ketrec, megfigyelték a hasonlóságot és a különbséget a széna és a szalma között. A tevékenység célja maradéktalanul megvalósult. A két játék során a gyerekek az összehasonlítás, és az analízis műveletét valamint a számlálást gyakorolták. A tevékenység során többször volt alkalmuk megsimogatni, megetetni és megfigyelni a nyulat. Ez kisebb pihenésre és taktilis tapasztalatok gyűjtésére nyújtott lehetőséget. A tevékenység folyamatában jól megfigyelhető volt, hogy a visszahúzódóbb kislányok a (ketrecen kívüli) nyuszi jelenlétében sokkal felszabadultabbak és élénkebbek voltak, mint nélküle. A felvezető szakképzettségét, tudatosságát és felkészültségét mutatta a tevékenység felépítése, az időgazdálkodás és a játékok megválasztása. A játékok során használt saját készítésű eszközök esztétikusak, praktikusak voltak. A nyúl szempontjából is optimális volt a tevékenység menete, hiszen váltakozva volt aktív illetve passzív szerepben az állat.

Tevékenységtervek és reflexiók

TEVÉKENYSÉGTERV 1

Pedagógus neve:	Berghold Katalin óvodapedagógus
A tevékenység helye:	csoportszoba, Színes Gyerekkert Óvoda, Budapest III. kerület
Csoport:	középső csoport (25 fő)
Időpont:	2021.11.09.
Témakör:	„Tarka kutya”c. projekt. Az állatok világnapjához kapcsolódóan 3 hetes projekt, a házi és ház körüli állatok megismerése.
A tevékenység célja:	Érzékenyítés a kisállatokkal való kapcsolatra Állatok iránti felelősségérzet kialakítása, állatok gondozása Élmény nyújtása a kutyával való találkozás során Angol tartalom: dog's body parts, counting in English
Nevelési feladatok	Egymásra figyelés Érzelmi intelligencia fejlesztése Állatvédelem, környezetvédelem, gondoskodás Közös játék öröme Empátia Szabálytudat fejlődésének segítése
Készség, képességfejlesztés	Vizuális és-auditív memória fejlesztése Beszédkészség fejlesztés Téri orientációs képesség fejlesztése. Érzékszervi modalitások fejlesztése: <ul style="list-style-type: none"> • látás: vizuális Gestaltfejl., vizuális analízis – szintézis fejl. • hallás: akusztikus differenciálás fejlesztése - ugatás • tapintás: kutya szőrének símogatása
Tevékenységformák:	Mesélés-verselés: Weöres Sándor: Kutyatár c. verse Környezet tevékeny megismerése: Ismerkedés a kutyával, vendégünk egy terápiás kutya és felvezetője. Matematikai tartalmak: Számlálás Ének, zene, énekes játék: Tarka kutya c. dal Mozgás: Napfelkeltés játék
Közreműködnek:	angol anyanyelvi nevelő dadus Berci kutya és felvezetője

	Tevékenység	Munkaforma/ Tevékenységtípus/ Irányítás	Megjegyzés
1. MOTIVÁCIÓ A tevékenység feltételeinek megteremtése, megfelelő légkör kialakítása 3p	Kezdeményezés: „Nicsak, milyen kedves szeme van ennek a kutyusnak! (plüssállat) Eszembe jutott róla egy dal: 1.1 Tarka kutya c. dal éneklése (2x) 1.2 „PoppyDog” angol mondóka mozgással (3x) 1.3 Találós kérdések: „Nedves orra szimatol, Csontot bárhol kiszagol. Az embernek jó barátja, Hűen ügyel a házára.” kire gondoltam?	Munkaforma: csoportos Tevékenységtípus: mozgásos Irányítás módja: direkt, indirekt	Megvárom, amíg mindenki felfigyel és minél többen csatlakoznak az énekléshez, mondókázáshoz. Amikor mindenki/szinte mindenki figyel, elmondom a találós kérdést.
2. Koncentráció, figyelem, futó játékok 4 p	2.1 Napfelkeltés játék „Bizony a kutyára gondoltam! Most pedig csiribú, csiribá, mindenkit kiskutyává váltottatok! A kiskutyák szabadon szaladgálhatnak, de jól figyeljetek, mert ha besötétedik, akkor minden kutyusnak mennie kell aludni (lefekszik a földre)! Az az ügyes, aki tud figyelni a kutyus társaira és gyorsan meg tud állni, ha lekapcsoltam a lámpát!” 3-4x ism. 2.2 Futójáték „A kiskutyusok nagyon szeretnek szaladgálni. De amikor megéheznek, megszomjaznak, vagy szeretetre vágnak, akkor odaülnek a tálkájukhoz, vagy a gazdijuk elé. A következő játékban ti is, kutyuskáim, szaladgálhattok, de nagyon figyelj! Ha azt mondom „vacsora” vagy azt, hogy „inni” akkor minden kutyusnak oda kell ülnie egy etető tál közelébe (földre dobált babzsákok). Ha azt mondom „simi”, akkor minden kutya leül ott, ahol van és felemeli a buksiját!” 3-4x ism. „Ez igen, ti aztán nagyon figyelmes kutyusok vagytok! Most mindenkit visszavarázsolok óvodássá! Amíg a dalt éneklek, mindenki óvodássá változik vissza és leül egy kisszékre!” („Tarka kutya” c. dal)	Munkaforma: csoportos Tevékenységtípus: mozgásos Irányítás módja: direkt, indirekt Differenciálás: aki elfáradt pihenhet, odaülhet a plüssök közé Aki szeretné, annak a buksiját megsimizem	Differenciálás: aki elfáradt pihenhet, odaülhet a plüssök közé Aki szeretné, annak a buksiját megsimizem
3. Ismeretek gyűjtése az állattartásról, a helyes	3.1 „Úgy látom, van, aki még nem tudott vissza változni, segítsetek nekem, ha együtt énekeljük a dalt még egyszer, nekik is biztosan sikerülni fog!” 2-3x ism. 3.2 „Mit hallottatok a dalban, mit lát a boltban a kutya, amit szívesen megenne?” (kolbászkarika, hurkavég)	Munkaforma: csoportos	Differenciálás: akinek nincs kedve leülni és

<p>magatartásformák megerősítése 2 p</p>	<p>3.3 „Kinek van kutyája otthon? Mit adtok enni neki? Mikor kap enni? Ki simogatja?” 3.3 Képzeljétek, vendégünk jött ma! Csendesedjétek el, és már nyitom is nekik az ajtót!”</p>	<p>Tevékenységtípus: beszélgetés Irányítás módja: direkt,</p>	<p>beszélgetni, az átmehet a szőnyegre játszani</p>
<p>4. Ismeretek felelevenítése és gyűjtése a kutyáról 2 p</p>	<p>4.1 A felvezető bevezeti a kutyát, köszöntöm őket, 4.2 A felvezető bemutatja a kutyát. 4.3 Közösen megfigyeljük az állatot, megnevezzük a testtájakat magyarul és angolul, 4.4 „Where’s the dog’s...?” Angol játék a kutya testrészeinek megnevezésével 4.5 Megszámoljuk, miből hány darab van. „How many bones do you have ?” számlálás angolul. 4.6 „Mit szeretnétek még megtudni Berciről?”</p>	<p>Munkaforma: csoportos Tevékenységtípus: beszélgetés Irányítás módja: direkt,</p>	<p>Valószínűleg meglepetés, izgalom</p>
<p>5. Játéktevékenység a kutya bevonásával 5p</p>	<p>5.1 „Hozott nektek egy játékot Berci kutya.” Mindenki húz egy kártyát a kutya hátán lévő táskából. Aki cicás kártyát húzott az a terem egyik oldalára, aki egereset, az a terem másik oldalára áll. „Figyeljétek cicusok és egerek! Amikor Berci kutya ugat egyet, amilyen gyorsan csak tudtok, helyet kell cserélnetek!” 3-4x ism 5.2 „Most gyertek vissza a körbe! Nagyon figyeljétek mit csinálni Berci kutya, nektek is úgy kell csinálni, ahogy ő!” Ül, Áll, Fekszik: a kutya a felvezető kézjelzéseire végrehajt, a gyerekeknek a kutyát kell utánozni.</p>	<p>Munkaforma: egyéni Tevékenységtípus: mozgásos Irányítás módja: direkt</p>	<p>Ha valaki megijed az ugatástól, ahhoz odamegyek, bátorítom Segítségnyújtás a kártya megőrzésében, helykeresésben. Hely biztosítása, hogy mindenki elférjen még fekvé is.</p>
<p>6 Tevékenység lezárása, visszavezetés a játékba (udvari játék) 2p</p>	<p>6 Berci kutya elköszön tőletek mára. Álljatok sorba, és búcsúzóul mindenki megsimogathatja Bercit. Aki megsimogatta, súgja a fülembe, hogy milyen érzés volt a bundájához érni!” Aki megsimogatta Bercit, menjen a mosdóba kezet mosni! Kézmosás után öltözünk, és megyünk az udvarra játszani!</p>	<p>Munkaforma: egyéni Tevékenységtípus: szenzoros</p>	<p>Aki nem akarja megsimogatni Bercit, az csak szóban köszön el.</p>

REFLEXIÓ: TEVÉKENYSÉGTERV 1.

A tevékenységet középső csoportos óvodások számára terveztem. A 4-5 éves korú gyermekek a környezeti hatásoknak megfelelően változnak, a közösségi tanulás folyamatának jellemzője az utánzás. Már ismerik a testüket, meg is tudják mutatni a testrészeit. Megkülönböztetik az élt az életteltől. A korszak végére megszületnek az első ok-okozati felismerésen alapuló ítéletek (azért van sötét, mert lemegy a nap). Már képesek rövid mondókát, verset megtanulni, többiekkel együtt mondani. A mozgásfejlődésben azt láthatjuk, hogy egyre hatékonyabban és gyorsabban tanulnak meg új mozgásokat. A korábban tanult mozgásformák tökéletesednek, és egyre több mozgáskombináció jelenik meg. A tevékenységtervezetben ezekre a jellemzőkre támaszkodtam.

A tevékenységbe egy terápiás kutyát terveztem bevonni. Berci egy golden retriever terápiás kutya, felvezetőjével az egyik hospitálásom alkalmával ismerkedtem meg. Berci 5 éves kan, türelmes a gyermekekkel, jól tűri a zajokat, ezért egy viszonylag nagyobb gyerekcsoportba is bevihető.

A tervezett tevékenység célja nem terápiás jellegű, hanem inkább érzékenyítés, az első lépés a gyerekek számára az állatokkal való kapcsolat kialakításában. Mivel budapesti gyermekek a csoport tagjai, nem biztos, hogy mindenkinek van napi szintű, közeli élménye állatokkal.

Az állatasszisztált tevékenység egy háromhetes projekt második hetére van ütemezve. A projekt célja az ember körüli állatok megismerése. A tervezett tevékenység előtt a gyerekekkel már sok képet, könyvet láttunk a ház körüli állatokról, házi kedvencekről. Beazonosítottuk a fajtákat, csoportosítottuk őket. A második hét szűkebb témája a házi kedvencek, ezek között kiemelten a kutya. Az állatasszisztált foglalkozás keretében a képek „megelevenednek”, a gyerekek valós tapasztalatokat szerezhetnek. A projekt harmadik hetében majd a haszonállatokról esik szó.

A tevékenységet egy kezdeményezéssel vezetem be, minél több gyerek figyelmét felkeltve és bevonva őket a tevékenységbe. A gyerekek mozgásigényének kielégítésére egy futójátékot is beépítettem, de már ebben is megjelennek a szabályok, amiket követniük kell.

Amikor a gyerekek megérkeznek a körbe, beszélgetni kezdünk a kutyákról. Ez már közvetlenül Berci megérkezését készíti elő. A tevékenység csúcspontja a terápiás kutyával való megismerkedés.

Az 5.2 tevékenység során a hétköznapi szerepek felcserélődnek: nem a kutya fogad szót a gyerekeknek, hanem a gyerekeknek kell a kutya mozdulatainak megfelelően cselekedniük. Nem az óvónő verbális utasításait kell követni, hanem az állat mozgását, testtartását kell megfigyelni és utánozni. Az ügyesebbek megpróbálják a kezüket-lábukat a kutya mancsainak mintájára behajlítani és a fejtartásukkal is az állatot imitálni, a kevésbé ügyesek a nagymozgásokat képesek végrehajtani. A gyerekek szívesen másolják mások mozdulatait, a játék során gyakran lényegülnek át valamilyen állattá. Ennek a tevékenységnek a során egy valószínű állat mozgását figyelhetik meg és utánozhatják.

A kutya megérintése a legtöbb gyermekben ösztönös vágy. Az érintés nem csak a kíváncsiság kielégítése, hanem összekapcsolódik a szeretettel, az intimitással. Fontos megtanulniuk, hogy hogyan érinthető meg úgy az állat, hogy az ne legyen bántó a számára. A kutya bundája, az enyhe melegségérzet, az érzés, hogy egy élő, lélegző lényt érintettek meg, élményt jelenthet a számukra.

A tervezés során számba vettem az adódó nehézségeket, hátráltató tényezőket. Mivel Berci tapasztalt terápiás kutya, kicsi az esélye, hogy idegesen reagáljon. Ennek ellenére úgy terveztem, hogy ne éljünk vissza Berci türelmével, és a vele töltött időt használjuk fel hatékonyan. Emellett úgy építettem fel a tevékenységek sorát, hogy a kutya aktív fázisai passzív fázisokkal váltakoztak, amelyek során pihenhetett, amíg a gyerekek valami mással voltak elfoglalva.

Ami nehezebben kiszámítható, az a gyerekek reakciója. Várhatóan, a kutya megjelenése izgalmat okoz, amire hangos sikongatással reagálhatnak, megijesztve ezzel Bercit. Ezért terveztem mozgásos bevezető játékokat, amelyek során a kutya megjelenése előtt kielégíthetem mozgásigényüket, tehát nyugodtabb, halkabb légkörben fogadhatjuk a kutyát.

A tevékenység tervezésekor az időgazdálkodás volt a legkétségesebb elem. Nem célszerű túllépni azt az időkeretet, amíg a gyerekektől elvárható a figyelem, de Berci aktív/passzív ciklusát is biztosítanom kell.

Tevékenységterv 2

Pedagógus neve:	Berghold Katalin (óvodapedagógus)
Csoport:	Nagycsoport, 22 fő
Témakör:	Nagymozgások fejlesztése
Kiemelt fejlesztési területek:	Finommozgások, mozgáskoordináció, figyelem fejlesztendők a csoportban. Vizuális figyelem, vizuális differenciálás is gyenge, az egyensúlyérzék fejlesztésére is nagy hangsúlyt fektetünk.
Segítők:	Berci terápiás kutya és felvezetője dadus néni
Tevékenység helye:	Csoportszoba
Időpont:	2022.04.14.
Fejlesztési célok:	Szem-kéz koordináció fejlesztése, Egyensúlyérzék fejlesztése, Testtudat fejlesztése, Téri tájékozódó képesség fejlesztése, Állóképesség fejlesztése, Auditív és vizuális figyelem fejlesztése, Kommunikációs képesség fejlesztése, Testséma fejlesztése, Beszédfegyelem fejlesztése, Szabálytudat fejlesztése, Érzelmi intelligencia fejlesztése

Lépések, Tevékenység	Kutya aktivitása, feladata	Kiemelt készség, képesség	Tanulásszervezés Munkaformák módszerek		Eszköz	Megjegyzés
<p>I. Előkészítés</p> <p>Eszközök előkészítése Terápiás hám feladása a kutyára Szellőztetés, Terem átrendezése</p>					Jutalomfalat, rendőrlépjelvény, kiskosár, színes lapok lépőkövek, feladatlapok, ceruzák	a futójátékhoz elegendő tér biztosítása
<p>II. Bevezető rész</p> <p>Köszöntés: a gyerekek köszönnek a kutyának, a kutya pacsival, vagy hangadással köszön, a gyerekek jutalomfalatot adnak neki. 3 perc A gyerekek kutya iránti igényének kielégítése mondókéval. Először a saját testen, majd óvatosan a kutyán mutogatjuk a mondókat: Mit csinál a kis kezem (a két kéz széttárása)? Simogat kedvesen (két kézzel az arc megsimítása). Ütöget mérgesen (a talaj ütögetése finoman), Csiklandoz viccesen (a tenyér csiklandozása), Csipked hegyesen (a kézfej megcsipkedése) Táncol ügyesen (az ujjak mozgása a másik kézfejen) Mit csinál a kis kezem (a kezek szétnyitása)? Ismétlés halkabban-hangosabban, lassabban gyorsabban. 4perc</p>	<p>Kutya aktív, vezényszóra pacsit ad, vagy ugat.</p> <p>Kutya passzív, a kör közepén fekszik, a gyerekek mondókázás közben hozzá érnek.</p>	<p>Szem-kéz koordináció fejl. Figyelem fejl. Kommunikációs kép. fejl.</p> <p>Testséma fejl. Szem-kéz koordináció fejl. Auditív emlékezet fejl. Érzékelés-észlelés fejl.</p>	<p>Egyéni</p> <p>Csoportos</p>	<p>Segítségnyújtás Pozitív megerősítés</p>	Jutalomfalat	<p>a mondóka már ismert</p> <p>a kutya finom érintése</p> <p>szükség esetén figyelmeztetni a gyerekeket</p>
<p>III. Fő rész</p> <p>• Beszélgetés arról, hogy ki mivel érkezett ma reggel az iskolába. (autó, busz, bicikli, séta stb.) ...Képzeljétek, mi történt velem. Én is</p>	Kutya passzív.	Kommunikációs kép. fejl. Beszédfigyelem fejl.	Csoportos és egyéni	Bátorítás, segítség nyújtás		bevonás

<p>autóval jöttem ide ma reggel, és egy nagy, forgalmas úton nem működött a lámpa. Rendőrök irányították a forgalmat és volt velük egy rendőrkutya is. Most autókká varázsollak Titeket, Berci lesz a rendőrkutya!</p> <p>5 perc</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Autós futójáték:</i> a gyerekek szabadon szaladhatnak (autóként berregve) és jelre (kutya ugatás) meg kell állniuk. Az az ügyes, aki nagyon gyorsan meg tud állni, amikor a kutyaugatást meghallotta. 3-4X ism. <p>5 perc</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Rövid akadálypálya.</i> „Még mindig Berci a rendőr. Most Ti is egy nagyon forgalmas úton fogtok menni. De figyelj! Csak azon az úton mehetsz, amit a rendőrünk jelölt ki neked.” Mindenki húz egy színt a kutya kosarából és csak arra a színű lépőkőre léphet, amit húzott. <p>8 perc</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Keress kopó játék:</i> minden gyerek kap az egyik kezébe egy jutalomfalatot. A kutya elé tartják mindkét ökölbe szorított kezüket. A kutya feladata „kitalálni”, hogy melyik kezükben van a jutalomfalat és elveheti azt. <p>5 perc</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Feladatlap kitöltése.</i> Igazán nagyon figyelmes autósok voltak. Most segítetek ezeknek a járműveknek is. Rajzoljátok meg nekik az útvonalat, amin menni fognak! 	<p>Kutya aktív, jelre ugat.</p> <p>Kutya aktív, kosarat tart a szájában.</p> <p>Kutya aktív, jutalomfalatot keres.</p> <p>Kutya passzív.</p>	<p>Egymásra figyelés fontosságának erősítése</p> <p>Téri tájékozódó kép. fejl. Auditív figyelem fejl. Testtudat fejl. Állókép. fejl.</p> <p>Egyensúly érzék fejl. Téri tájékozódó kép. fejl. Vizuális figyelem fejl.</p> <p>Bal - Jobb differenciálás fejl. Éneklési kép. fejl. Türelem</p> <p>Finommotorika fejl. Szem-kéz koordináció fejl.</p>	<p>Csoportos</p> <p>Csoportos, egyéni</p> <p>Csoportos, egyéni</p> <p>Egyéni</p>	<p>Pozitív megerősítés, motiváció</p> <p>Bemutató Segítségnyújtás Pozitív megerősítés</p> <p>Segítségnyújtás Bemutató</p> <p>Segítségnyújtás</p>	<p>Rendőr jelvény</p> <p>Kis kosár, színes lapok, lépőkövek.</p> <p>Jutalomfalat</p> <p>Feladatlap, ceruzák</p>	<p>a túlzott sebesség elkerülése</p> <p>folyamatos dicsérés, biztatás</p> <p>Differenciálás: ha valaki fél, oda is dobhatja a falatot</p>
---	--	---	--	--	---	---

6 perc						
<p>IV. Befejező rész</p> <p>A csoport munkájának értékelése: - gyerekek: Melyik játék tetszett a legjobban? Miért? Milyen érzés volt ma együtt játszani? - pedagógus: Az én kedvenc részem az volt....mert....</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elköszönés a kutyától • Kézmosás, mosdóhasználat <p>3 perc</p>	<p>Kutya passzív. Elköszönés-kor mindenki megsimogathatja.</p>	<p>Kommunikációs kép. fejl. Önértékelés fejl. Önbizalom fejl. Beszédfegyelem fejl. Érzelmi intelligencia fejl.</p>	<p>Csoportos</p>			<p>Minden gyerek kapjon szót, mindenki dolgozza fel az élményt</p>

REFLEXIÓ: TEVÉKENYSÉGTERV 2.

Ezt a tervezetet nagycsoportos óvodásoknak készítettem. Az előző csoporthoz képest ők érettebbek, mozgásuk fejlettebb. Fejlődik a feladattudatuk és ismernek már szabályjátékokat, már meglátják az ok-okozati összefüggéseket. Ezért komplexebb tevékenységek is tervezhetők a számukra. Mivel fizikai erőnlétük is jobb, és hosszabb ideig képesek koncentrálni, ezt a tevékenységet időben is hosszabbra terveztem az előzőnél.

A tevékenység tervezésénél ügyeltem a három fázis kidolgozására: bevezető rész, fő rész, befejező rész. A bevezető részben a gyerekek és az állat találkoznak, és az ismerős mondóka néhányszori elismételgetése, az állat megérintése mindkét fél számára lehetőséget teremt az új helyzet felmérésére, a beilleszkedésre.

A fő részben következnek a tevékenységek, amelyek során megvalósul a célzott készségek fejlesztése. Itt nem csak a kutya munka/pihenő fázisait biztosítottam, hanem a gyerekek mozgásos és nyugalmi testhelyzetű tevékenységeinek váltakozását is. A gyerekeket a tevékenységek során sokféle inger (vizuális, auditív, taktilis) éri egyszerre. A mozgásos játékokban a mozgáskoordináció a fő szerep.

Az állatasszisztált tevékenység során a gyerekek megtanulnak együttműködni a kutyával. Megismerik jellemző mozgásait, testtartását, megtanulják tisztelni és megbecsülni az állatot. Olyan ingerek érik őket, amiket átlagos városi környezetben ritkán tapasztalhatnak meg.

Az előző tevékenységterv elkészítése óta eltelt idő alatt elmélyítettem tudásomat a terápiás állatok alkalmazása és gondozása terén. Korábban, a régi beidegződések mentén, a gyerekekre és az ő viselkedésükre koncentráltam, de a képzés során szerzett ismeretek ráébresztettek arra, hogy a tervezés és a megvalósítás fázisában is ugyanolyan figyelmet érdemel a tevékenységet segítő állat is. Így ennél a tevékenységnél más a tervben is külön figyelmet szenteltem a kutya aktív és passzív fázisainak ciklikus váltakozására.

Tevékenységterveimben támaszkodom a felvezetőre, mint a tevékenység segítőjére. A tervezetet előzetesen egyeztettem vele, és a szakmai véleménye alapján módosítom, ha szükséges (pl. az időkereteket). Mivel ismerem Bercit, többször is megfigyeltem munka közben, már képet alkothattam arról, hogy milyen tevékenységekben tudom adekvát módon beépíteni. Ismerem néhány műveletet az eszköztárából (pl. jelre ugatás, utasítások végrehajtása, stb.), ami jól alkalmazható az általam tervezett tevékenységekben. És ismerem a jellemét, a megbízhatóságát is.

A tervezet egyes tevékenységeit (futójáték, akadálypálya) alkalmam nyílt az Egyetem szervezésben a Somogy Megyei Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készséfejlesztő Iskola, Kollégium, EGYMI (Somogyvár) intézményben, ellenőrzött keretek között megvalósítani 2022.05.13-án. Mivel ott sérült gyermekekkel folyt a foglalkozás egy 4 fős csoportban, adaptálnom kellett az eredeti, nagycsoportos óvodások számára készített tervet. Ezért egy időtartamában rövidebb, kevésbé komplex, módosított változatra dolgoztam át és ezt valósítottam ott meg.

Az adaptált foglalkozáshoz a segédeszközöket is módosítottam, a lépőköveket jóval nagyobb méretben készítettem elő, mint az egészséges, tipikus fejlődésű óvodai csoport gyermekei számára, mert tudtam, hogy az egyik sérült kislánynak komoly mozgáskoordinációs problémái vannak.

A tevékenységben felvezetőként résztvevő Bán Anitával, tapasztalt kutyával segített terápiás szakemberrel, elemeztük az általam tartott foglalkozást. Reflexiójában elmondta, hogy nagyon jól előkészített tevékenységek voltak, amelyeket sikeresen is valósítottam meg. Jó érzéssel módosítottam az eredeti, „hosszú” tervet, és megfelelően választottam ki a csoport igényeinek megfelelő elemeket. Kiemelte, hogy a gyerekek megmozgatása az első játékban megalapozta a további tevékenységek sikeres levezetését. A tevékenység vezetése során megfelelő kontextust teremtettem a játékokhoz, sikerült mind a négy kisgyermeket bevonni. Ő is úgy látta, hogy fejlesztő hatású az ingergazdag környezet megteremtése a kutya segítségével. Megfelelőnek látta a kutya munka és pihenő fázisainak arányát is.

Ugyanakkor bizonyos technikákra még figyelmem kell, pl. arra, hogy a törekedjek a szemkontaktus fenntartására a felvezetővel. Emellett az egyik sérült kisgyermeknek több támogatást is nyújthattam volna a feladat (lépőkövek) végrehajtásánál a nagyobb sikerélmény érdekében.

Ezek nagyon hasznos megfigyelések voltak, amelyeket feltétlenül be fogok építeni a gyakorlatomba.

2.3 Állatfajok bemutatása, avagy „kit válasszak?”

Ma a legáltalánosabban elismert terápiás állat a ló, de a kutyát is sokan tekintik terápiára használhatónak. Emellett megjelentek olyan állatok is, amelyeket nem nevezhetünk terápiásnak, de állatasszisztált tevékenységekhez jól alkalmazhatók. Mivel a lótartás rendkívül hely- és költségigényes, figyelmemet a kisebb társállatok felé fordítottam.

A KUTYA

A kutya (*Canis lupus familiaris*) az egyik légrégebben házasított állatfaj a juh és a kecske mellett. Domesztikációjának pontos helyszínéről és idejéről azonban még nincs tudományos konszenzus. Ez az ujjon járó emlős, ragadozó már több ezer éve az ember társa és védelmezője, nem hiába, az egyetlen faj, amely latin nevében is megkapta a „családhoz tartozó” jelzőt. ANÉBIH „Kutyakötelesség” című kiadványában részletesen, érthetően tisztázza az alapvető fogalmakat és követelményeket, amelyek a felelős kutyatartásra vonatkoznak, továbbá felsorolja a vonatkozó jogszabályokat. A gazdának kötelessége, hogy a kutya táplálékát, mozgásterét, biztonságos bűvőhelyét, az állat fajának, fajtájának, élettani szükségleteinek, korárának, nemének és élettani állapotának megfelelően biztosítsa. A kutya méretétől függően, elegendő, akadálytalanul használható helyet kell biztosítani lakásban tartás esetén, a szabadon tartott állatoknál a számukra veszélyes, ártalmas hatásokkal szembeni védelemről kell gondoskodni. Állatorvoshoz a mikrochip beadatása, veszettség elleni oltás beadatása (évente ismétlendő) és betegség esetén kezelése végett kötelező vinni a kutyát. A kedvtelésből tartott eb közterületen való sétáltatásakor több dologra szabályt is be kell tartani. Nyakörv vagy hám használata kötelező és köztisztasági szabálysértést követ el az, aki nem szedi össze kutyája ürülékét. (NÉBIH)

A kutya fajtársként kezelése mutatja a kutya és ember speciális, szoros kapcsolatát. A kutya többek között fejlett szociokognitív képességeinek köszönhetően, rendkívül sikeresen alkalmazkodott ahhoz az evolúciós kényszerhez, amely az emberi csoportok megjelenésével alakult ki. Ez az előnyös, szociális tulajdonság a kutatók figyelmét is felkeltette. Már az 1960-as években folytattak olyan kísérleteket, amelyek középpontjában a kutya szociális viselkedése állt. Viselkedésgenetikai vizsgálatsorozatnak köszönhetően arra a következtetésre jutottak, hogy gazda-kutya kapcsolat mintázata hasonló, mint a gyerek-anya kötődésé. Ennek megállapítására az *Idegen Helyzet Tesztet* (Mary D.S. Ainsworth) használták, amely alkalmas

a kötődés vizsgálatára több állatfaj (madarak, patkányok, főemlősök) és az ember esetében is. A kutyák minden esetben határozottan mutatták a kötődés jeleit gazdájuk felé, az idegennel szemben. 6-8 hetes kutyakölyköknél pedig azt tapasztalták, hogy jelentős stresszcsökkentő hatással van a szemkontaktus és maga az ember jelenléte is. Felnőtt kutyák kötődésének vizsgálatakor pedig azt találták, hogy kötődési képességük nem kapcsolódik szenzitív periódushoz. (Gácsi 2006)

Az állasszisztált terápiaik közül Magyarországon a legelterjedtebb a lovasterápia és a kutyás terápia. A MATESZE adatai szerint jelenleg 306 terápiás kutya segíti az embereket hazánkban. A kutya természeténél fogva alkalmas résztvevője lehet a terápiának, hiszen az emberrel való interakcióban megnyilvánuló szociális kompetenciájuk, társas- és kommunikációs képességeik egyedülállóak az állatvilágban. Jól alkalmazkodnak, könnyen edukálhatóak és igénylik, hogy foglalkozzanak velük. A kutyák jól olvassák érzelmeinket, non-verbális jeleinket és viselkedésünket hamar megtanulják.

Ahhoz, hogy egy kutya terápiás kutyává válhasson kiegyensúlyozottnak, toleránsnak és megbízhatónak kell lennie, mindemellett szigorú kritériumoknak és vizsgáknak kell megfelelnie. Ezeket viszont csak akkor várhatjuk el egy kutyától, ha egészen kiskorától fogva következetes, rendszeres nevelésben, foglalkozásban részesül. Elengedhetetlen egy kifejezetten terápiás kutyák képzésében jártas kutyakiképző segítsége is. Magyarországon a terápiás kutyák megfelelő jogszabályi környezetben végezhetik munkájukat (lásd 27/2009 xii.03. SzMM rendelet).

Érdekesség, hogy Amerikában a segítő- és terápiás kutyák kategória mellett létezik az ún. „Lelki támogató kutyák” is. Hazánkban 6 féle segítő kutya típus létezik: hallássérült - segítő, mozgássérült-segítő, személyi segítő, rohamjelző, vakvezető terápiás kutya. A kutyás terápia alkalmazható a csecsemő- és gyermekotthonokban, sérült és egészséges gyermekeknél egyaránt, óvodákban, iskolákban, idősek otthonában, rehabilitációs intézetekben. (Loványi 2020)

A TÖRPESERTÉS

A házisertést (*Sus scrofa domesticus*) körülbelül 9000 éve, a vaddisznóból házasította az ember. Az elsősorban kitűnő ízű húsáért tenyésztett emlős, páros ujjú patás, viszonylag nagy fején szemei mélyen ülnek, de ennek ellenére nagy látótérrel rendelkezik. Jobban érzi magát világosban, sötétedéskor komfortérzete egyre csökken. Kerek, végeik felé keskenyedő füleivel

az ember hallástartományához hasonlóan érzékeli a hangokat. Túrókarimás, jól mozgatható, orrkorongban végződő orra a legkifinomultabb érzékszerve. Tájékozódásra és táplálékkeresésre használja. Növényi és állati eredetű táplálékot egyaránt elfogyaszt, tehát mindenevő. Fogazata is ennek megfelelően alakult. Gumós felületű őrlőfogaival szétmorzsolja a növényi részeket (magvak, gyümölcsök, hajtások, bogyók, levelek) és a húst is. Előreálló metszőfogaival ügyesen tépi a növényeket, felszedi a földről a rovarokat és a csigákat. Táplálékát a talaj felszíne alól is megszerzi kitűnő szaglása segítségével, ezért szarvasgomba keresésre is használják. Vaskos, erős, hengeres testét serteszzerű szőr borítja, nyaka, farka és végtagjai rövidek, mégis gyorsan tud futni. Jellegzetes viselkedése a turkálás, amellyel keres és felfedez. (Nagyné 2022)

A világ szinte minden táján tartják és tenyésztik a sertést. A serteshús mellett számos értékes termék is származik a sertésből. A disznózsír a sertés hasából származó zsír, amelyet nem csak pékárukban és egyéb élelmiszerekben használnak, hanem összetevője a borotvakrémeknek, szappanoknak, kozmetikai termékeknek is. Bőréből készül a velúr, amelyet cipőkhöz és ruhákhoz használnak. A csontjából állítják elő az élelmiszerekbe és nem élelmiszeripari felhasználásra szánt zselatint. A sertésből származó melléktermékek olyan termékek fontos részét is képezik, mint a vízsűrők, szigetelés, gumi, fagyálló, bizonyos műanyagok, padlóviaszok, zsírkréták, kréta, ragasztók és műtrágyák.

A sertések az orvostudományban is fontos szerepet töltenek be. A cukorbetegség szabályozására szolgáló inzulint és az emberi szív-műtétekhez használt billentyűket is a sertéseknek köszönhetjük. Az elmúlt években az idegtudományi kutatások is egyre szélesebb körben használják fel, hiszen a sertésagy anatómiája, neurokémiaja, fejlődése jobban hasonlít az emberi agyéra, mint az egyéb laboratóriumi állatoké. Ezért alkalmasak lehetnek neuropszichiátriai rendellenességek tüneteinek és viselkedési folyamatok modellezésére. (Lind 2007)

A társállatként tartott sertések, különösen a törpesertések száma, az utóbbi években ugrásszerűen megnőtt. Ennek az az oka, hogy ezek az állatok tiszták, tanulékonyak, szociálisak, viszonylag jól alkalmazkodnak a családi környezethez, és kiképezhetők. A törpesertésnek számos fajtája létezik, pl. Minnesotai, Pitman –Moore, Vietnámi csüngőhasú, Müncheneri, Skandináv, Yucatan stb. Folytak olyan kísérletek is, amelyek az egyes fajták speciális viselkedését, temperamentumát vizsgálják. Megállapították, hogy különbséget mutattak az emberekhez való viszonyban, a Pitman-Moore kíváncsibb és jobban tűri a stresszt, tehát alkalmasabb a társállatként való tartásra. A Vietnámi és Yucatan kevésbé aktív és nehezen tűri

a változást, ezért kevésbé ajánlott társállatként. (Meunier-Salaün, 2015) A törpemalac akár 40-60 kg-osra is nőhet, várható élettartama pedig 15 év. Mivel nagyon aktív állat, nagy a mozgásigénye is. Legmegfelelőbb hely számára egy olyan kert (vagy kert kapcsolatos lakás), ahol kielégítheti szükségleteit; keresgélés, turkálás, felfedezés, mozgás, és játék. Az átlagos kutyajátékok nem alkalmasak egy malac számára, ráadásul a könnyen szétszedhető, lenyelhető darabok veszélyesek lehetnek a malacok egészségére. A megfelelő játékok strapabírók, lekötik az érdeklődő malac figyelmét, kihívást jelentenek vagy jutalmaznak. Biztosítani kell számára, a forró nyári napokban fürdési, hűsölési lehetőséget, hiszen nem bírja a hőséget. Takarmányának nagy részét elsősorban őrölt gabonafélék (árpa vagy zab), lucerna és a kukorica alkotja. Egy törpemalac gazdájának, azon túl, hogy biztosítania kell a jó gazda módjára a mentességet: az éhségtől, szomjúságtól, a fájdalomtól, sérüléstől, betegségektől, a félelemtől, káros hatásoktól, a természetes viselkedést korlátozó körülményektől, a kényelmetlenségtől és a rossz érzéstől, sokat, rendszeresen és következetesen kell foglalkoznia a sertéssel. Olyan dolgokhoz kell szoktatni a malacot, mint a hám vagy póráz viselése, az autózás, ismerkedés idegen környezettel, szagokkal és hangokkal. Egy, az állatát jól ismerő gazdi, pontosan tudja, hogy mi az a helyzet az állat számára, ami stresszel, negatív érzésekkel jár. (Meunier-Salaün 2015)

Bár a sertés emberrel szembeni viselkedését tanyasi és laboratóriumi körülmények között már vizsgálták, arról azonban még kevés tanulmány született, hogy milyen társállatként. Azt már tudjuk, hogy azok a sertések, amelyek pozitív bánásmódban részesültek (simogatás, vakargatás) környezetük felfedezése közben, hajlamosabbak voltak arra, hogy a későbbiekben is interakcióba lépjenek az emberrel. Kiderült, hogy ahogyan képesek megkülönböztetni ismerős és ismeretlen fajtársaikat, úgy képesek megkülönböztetni az ismerős és az idegen embert is. Az ELTE Etológia Tanszékén az alábbi hipotézisre épített kutatás készült: „Kíváncsiak voltunk arra, hogy ha egy másik, csoportban élő háziállat faj, mint például a sertés, egészen fiatal kortól családtagként nevelkedik, az hasonló közelség-kereső viselkedést vált-e ki gazdája irányában.” (Fraga 2020,) Családban élő kutyák és törpesertések viselkedését hasonlították össze. Azt találták, hogy a két állatfaj viselkedése sok hasonlóságot mutat a gondozójukkal való viszonyban. Azonban míg a kutyák általában a pozitív attitűdöt az idegenekre is kiterjesztik, addig a házi kedvenc malacok tartózkodóbbak az idegenek szemben és jobban keresték a gondozóval való kapcsolatot. További különbség, hogy a kutyáknál a gondozóval való kapcsolathoz nincs feltétlenül szükség gyakori fizikai kapcsolatra, míg a malacoknál a ragaszkodás inkább akkor alakul ki, ha a fizikai kontaktus gyakori. A kutatók azt feltételezik,

hogy a különbségek evolúciós okokra vezethetők vissza, mert míg a kutyát mindig is az ember társaként szocializálták, a sertés bár háziasított, de elsősorban élelmiszer forrásként volt kezelve. A kutyák szocializációra érzékeny időszaka hosszabb, mint a malacoké, emiatt a kutyakölyköket több inger érheti. (Fraga 2020)

A NYÚL

A házinyúl (*Oryctolagus cuniculus*) világszerte kedvelt háziállat. Az Észak- Afrikában és az Ibériai-félszigeten őshonos üregi nyúl háziasítása valószínűleg már az ókorban megkezdődött, de azt hogy pontosan mikor jelentek meg az első színváltozatok, csak hozzávetőlegesen, a 14. századra tehetjük. Eleinte elsősorban húsa és prémje miatt tartották, később hobbi és laboratóriumi célokra is tenyésztették.

A háziasítás folyamánként a nyulak agya 20%-al kisebb lett, mint vadon élő rokonaiké, hiszen nekik már nem kell a természetes veszélyekkel nap, mint nap megküzdeniük. A házinyúl, fajtától függően akár a 10kg-ot is elérheti ám ez a felső határ inkább az óriás fajtákra jellemző. A tenyésztésnek köszönhető a sok szín- és mintaváltozat, valamint a testméret és a fül hosszának illetve alakjának diverzitása is.

Az otthonokban társ- vagy díszállatként a törpe fajták terjedtek el. Népszerűségüket annak is köszönhetik, hogy (a kutyával ellentétben) őt nem kell sétálni vinni, nem csavarog el (mint egy macska tenné), viszont akár két-három napra is magára lehet hagyni elegendő táplálék és ivóvíz biztosításával.

A nyulak elhelyezése ketrecben történik, alapszabály, hogy testtömeggel számolva 0,5 kg-onként 1 nm alapterületet kell biztosítanunk. Fontos, hogy hátsó lábain ülve fel tudjon egyenesedni, ezért a ketrec belső magasságának legalább 50 cm- nek kell lennie. A ketrecnek biztonságosnak, strapabírónak kell lennie és a nyúl rejtőzködő természetéből eredően egy kis házikóval, kuckóval kell biztosítanunk, hogy amikor szüksége van rá, el tudjon bújni. A megfelelő ketrec védi a nyulat a káros környezeti hatásoktól és a környezetét is (a szobában tartott nyulak esetében) attól, hogy megrágja a berendezést. A nyulak etetésénél körültekintően kell eljárunk. Fő táplálékát a széna kell, hogy képezze, ezt kiegészítve adható gyomirtómentes, friss zöldfélék, gyökérzöldségek és nyúltápok. Gondoskodni kell a tiszta ivóvízről, ami az önitatóból biztosítja nyúl számára a folyamatos utánpótlást. (Alderton 2001)

Bár a kutya a legelterjedtebben használt állatfaj az állatasszisztált intervenciók során, a nyúl is remek alternatíva lehet. Intelligens, játékos és könnyen szocializálható. Jó választás lehet, ha a

célcsoport kisgyermekből áll. A gyermekeknek alapvetően pozitív a viszonya a nyúlhoz, a gyermekkultúra különböző területein az ártatlanság és a gyorsaság szimbólumaként fordul elő. Képzettársításaikban kedves kis fürgé állatként jelenik meg, aki okosságával még akár a ravasz róka eszén is túljár. A sikeres nyúllal asszisztált munkához (legyen az AAT, AAE vagy AAA) nagyon fontos a nyúl egészségének és normális viselkedésének, valamint megfelelő jólétének garantálása.

A Kaposvári Egyetemen 2013-ban indítottak kutatás(oka)t a nyúllal asszisztált terápia és pedagógia lehetőségeinek feltérképezésére. A 66 óvodás- és kisiskoláskorú gyermek részvételével zajló kutatás hipotézise azt volt, hogy azok gyerekek, akik közvetlenkapcsolatba kerülhetnek a nyúllal a fejlesztő foglalkozás alatt, jobban fognak teljesíteni tanulási helyzetben, előrehaladásuk nagyobb lesz, mint azoké a társaké, akik nyúl jelenléte nélkül vesznek részt a fejlesztésen. A kvantitatív és kvalitatív módszerekkel dolgozó kutatás hipotézise igazolódott, szignifikáns különbségek mutatkoztak a gyerekek akusztikus és vizuális memóriájának fejlődésében az előtte-utána mérések szerint és a (nyúl nélküli) kontrollcsoporthoz képest is. (Takács és Szalai 2016)

Bár egyre több kutatás vizsgálja a széles körben használt állatasszisztált munka különböző szintjeinek élettani-fizikai, emocionális, szociális, kognitív hatásait, Topál József és Hernádi Anna figyelmeztetnek; „*az állatterápia nem univerzális csodaszer*”, ugyanis még nem rendelkezünk kellő ismerettel a pontos hatásmechanizmusáról, ahogy arról sem, hogyan válasszuk ki a legalkalmasabb állatfajt az elérni kívánt célhoz. Továbbá szükség van a szakemberek (pedagógus, gyógypedagógus, pszichológus, orvos) (tovább)képzésére, hogy a szociális és egészségügyi szolgáltató rendszerben meghatározott protokoll szerint működjön ez a fajta alternatív ellátás. (Topál és Hernádi 2011)

2.4 Összegző reflexió a szakmai fejlődésről

Azt már életem során sokszor tapasztaltam, hogy az állatok pusztán jelenlétükkel oldják a szorongást, képesek csendes társaként vigaszt nyújtani azzal, hogy meghallgatják bánatunkat. Segítenek testi, lelki és mentális egészségünk megőrzésében. Házi kedvenceink családtaggá, barátgá, igazi társá válnak, éppen ezért olyan fájdalmas, amikor - élettartamukból adódóan - elvesztésüket is megéljük. Ahogyan azt a kaposvári képzés során megtanultam, az állatasszisztált intervenciók során használni kívánt állatok szigorú állatorvosi, kiképzői felügyelet mellett sokrétűen alkalmazhatóak. Bár előre készített tervek alapján zajlik a foglalkozás, az a résztvevők igényeihez rugalmasan igazítható.

Amikor óvodapedagógusi tanulmányaim során először találkoztam Mérei Ferenc és V. Binét Ágnes Gyermelekélet című könyvében Jean Piaget kognitív elméletével, értettem meg, hogy miért is esszenciális a szabad játék és a tapasztalás a gyermek életében, fejlődésében. Gyakorlati munkám során azonban azzal szembesültem, hogy a gyerekeknek ezekre van a legkevesebb lehetősége és ideje; játszani és tapasztalni. Mert globalizált fogyasztói társadalmunkban mindenhol mindig rohanunk, és (lehetőleg) szimultán csinálunk mindent. Ebben a felgyorsult, digitalizált világban élnek velünk a gyermekeink is, akik – kiváltképp kora gyermekkorban – szenvedik meg ezt az életmódot a legjobban.

Nemzetközi neveléstudományi, nevelésfilozófiai, pszichológiai, szociológiai kutatások is foglalkoznak azzal, hogy milyen mértékben és minőségben változott meg a családok életritmusa, szokásrendszere a technikai fejlődésnek köszönhetően. David Elkind már 1981-ben felhívta a figyelmet egy új jelenségre; a túl gyorsan felnövő gyermekekre. Ő úgy fogalmazta meg, hogy ők a „hajsolt gyerekek”, akiket siettetnek a szüleik, az oktatás és a média. Holott a gyermekeknek életkorukhoz és szükségleteik kielégítéséhez egyszerűbb, nyugodtabb környezetre és lassabb sebességre lenne szükségük. (Elkind 1981)

Letisztultabb közegre, napi ritmusra, életvezetésre motivál az ún. Slow mozgalom. A világszerte egyre nagyobb teret hódító mozgalom célja, hogy olyan értékeket emeljen vissza a háttérből, amelyek által nyugodtabb, tartalmasabb életet élhetünk. A városiasodás, az ipari forradalom, a fogyasztói társadalom kialakulása, a technológia ugrásszerű fejlődése mind hozzá járultak ahhoz, hogy a sebességkultusz megszállottjai legyünk. (Kloiber 2023)

Azonban fontos megemlíteni a kultúrák közötti különbséget is, ami az időfelfogást illeti. A keleti kultúra értelmezése szerint az idő ciklikus, örök körforgás, ami mindig megújul. Ezzel szemben a nyugati kultúra lineáris, véges forrásnak tekinti azt, amely egyre fogy. A gyorsaságmániával párhuzamosan egy tabu alakult ki, a lassúság ellen. Manapság a lassúság egyáltalán nem egy pozitív jelző, olyan fogalmakat társítunk hozzá, mint a lustaság, nehézkesség, a lassú embert lustának vagy egészen egyszerűen butának tartjuk.

A Slow ezzel a tabuval szeretne leszámolni. A mozgalom szerint a lassúság azt jelenti, hogy időt szánunk a dolgokra. Ebből a nézőpontból a kevesebb néha több és a megfelelő pillanatokban való lassítás egy boldogabb, egészségesebb, produktívabb élethez vezethet minket. Gazdagabb, mélyebb, erősebb kapcsolatok alakulnak ki a lassítás által, így tudjuk megélni igazán az életet, ahelyett, hogy átrohannánk rajta. A Slow Mozgalom, ahogy

világszerte, úgy Magyarországon is (paradox módon) gyorsan elterjedt. Hazánkban a 2017-ben alakult Slow Budapest nevű szervezet és a Slow Living Hungary közösség segít az érdeklődőknek a lassításban. (Molnár 2023)

Ezt az attitűdöt helyeslik olyan híres hazai gyermekpszichológusok is, mint Vekerdy Tamás, aki így fogalmazott *“A kisgyerekeknek a legfontosabb tevékenység a szabad játék. Mindennap kellene mesélni neki, hogy ne a tévéből tanulja a beszédet. Emellett napi 4-5 óra futkározásra, üvöltözésre lenne szüksége, még akkor is, mikor iskolába kerül.”*(Vekerdy 2016, 95) Bagdy Emőke szerint a relaxáció, az imagináció, és a meditáció olyan fontos eszközök, amelyekkel belső védelmet alakíthatunk ki magunkban a káros distressz ellen. Kádár Annamária kiemeli a mesélésre, és ezáltal a gyermek szánt minőségi és mennyiségi idő fontosságát.

Úgy gondolom, hogy a lassabb, nyugodtabb életvitel iránti igény gyökeresen kapcsolódik a természethez való visszavágyódásunkhoz. A természet ősi, bölcs, szabályai, örök körforgása tükröződik az állatok és növények létében, harmóniát sugároznak.

3. További tanulási és fejlődési célok megfogalmazása

A képzés sikeres befejezésével nem érnek véget a témában folytatott tanulmányaim. A képzés során megkaptam azt az elméleti alapot, ami irányt mutat a további ismeretszerzéshez, és, ami ennél is fontosabb számomra, a kiterjedt tapasztalatok szerzéséhez az állatasszisztált aktivitás és állatasszisztált oktatás területén.

3.1 A képzésen tanultak beépítésének lehetőségei a saját munkába

Korábban magam is úgy véltem, hogy az állatokkal folytatott tevékenység a kutyára és a lóra korlátozódik. A képzés tágabb perspektívába helyezte az állatasszisztált tevékenységeket mind az alkalmazható állatok fajának körét, mind a felhasználási területeket tekintve.

A törpenyúllal végzett kísérletről tanulva fogalmazódott meg bennem, hogy érdemes lehet az állatasszisztált munkát kistestű növényevő prédaállattal, például nyúllal kezdeni. Az ő kiképzésük, tartásuk és a velük való munka lényegesen egyszerűbb és olcsóbb, mint a terápiás kutyával vagy lóval történő foglalatosság. Rövidtávú terveim között szerepel, hogy egy törpenyúl gazdája legyek. Szeretném körültekintően kialakítani számára a legmegfelelőbb életkörülményeket, ezért felkészítem családomat és az otthonunkat egy nyúl befogadására.

Az intézményvezetőmmel még a képzés megkezdése előtt egyeztettem arról, hogy lát-e lehetőséget az állatasszisztált tevékenységek vezetésére az óvodában. Azóta is a támogatásáról biztosít, így először a munkahelyemen, óvodás csoportokban tervezem bevezetni a tevékenységet. Fontosnak érzem, hogy az aktivitásokra, oktatásra ne csak alkalmyszerűen, mintegy változatossággéppen kerüljön sor, hanem épüljenek be az éves nevelési tervbe.

Terveim szerint először bemutató foglalkozás(ok) tartásával népszerűsítem az eljárást pedagógustársaim körében. Ők így fogalmat alkothatnak a tevékenységek mibenlétéről, én pedig kitapasztalhatom, hogy számomra mik a társállattal folytatott tevékenységek határai.

Ha a bemutatók során elfogadottá válik az eljárás, akkor a következő nevelési év tervezésekor már közösen megnevezhetjük azokat a nevelési célokat, amelyeknél az állatasszisztált tevékenység fokozatosan beilleszthető lesz. A kisállat munkabírását is figyelembe véve érdemes lesz egy beosztást készíteni, ami alapján a tagóvoda mind a négy csoportjába

rendszeresen visszatérhetünk. Ezzel párhuzamosan, kollégáim számára rövid tájékoztatókat is szándékozom tartani arról, hogyan tudják a csoportokat előkészíteni és az én munkámat segíteni a tevékenységeken.

Úgy vélem, hogy az állatasszisztált tevékenységek beépítéséből a nevelési programba maga az intézmény is profitálni fog, hiszen ezzel még vonzóbbá tehetjük óvodánkat a kisgyermekes szülők számára.

3.2 További szakmai terveim

Az egyetemi képzés nemcsak az ismeretek megszerzésére teremtett lehetőséget, hanem – a csoporttársaim személyében – sok, a köznevelés különböző szintjein dolgozó szakemberrel is kapcsolatba kerülhettem: logopédusokkal, gyógypedagógusokkal, óvodapedagógusokkal, tanítókkal. A velük való hosszú távú kapcsolattartás értékes forrása lehet az ország és pedagógus szakma különböző területeiről, állatasszisztált jó gyakorlatok megosztása szempontjából. Ehhez a már kiépített kapcsolattartási formák (elektronikuslevelezés, közösségi média platformok) biztosítják az alapot.

Hasznos lehet a későbbiek során, mind elméleti mind gyakorlati síkon, ha tapasztalatot cserélünk, kinek mi vált be, ki hogyan dolgozik a képzés óta másként. Célom, hogy kapcsolatot teremtsék olyan, más területen dolgozó szakemberekkel (pszichológus, orvos), akik alkalmazzák az állatasszisztált terápiát és szívesen megosztják tapasztalataikat.

Hosszútávú tervem, hogy terápiás kutyával dolgozhassak. Amint azt a képzés során megtanultam és megtapasztaltam, a terápiás kutya tartása, kiképzése sokkal több időt, energiát és anyagi forrást kíván meg, mint a kezdésnek választott törpenyúl. Azonban a szakmai szempontból jelentős az a különbség, ami a nyúl és a terápiás kutya alkalmazhatósága között van, tehát a fejlődéshez mindenképpen szükség lesz új terápiás állat választására. Egy terápiás kutya kiképzésével felvezetőként sokat tanulhatnék és fejlődhetnék, hiszen ez egy új mérföldkő a gazda - állat kapcsolatban.

Az óvodai tevékenység mellett a munkaerőpiac más szegmenseiben is látok lehetőséget az érvényesülésre. Az óvodai csoportok létszáma korlátot szab a végezhető tevékenység körében. Egészen más célok, fejlesztési lehetőségek lehetnek egy kiscsoportos (2-4 fős) tevékenységben. Mindenképpen tervezem az ebbe az irányba való elmozdulást és további tapasztalatok

gyűjtését, akár további képzéseken való részvétellel. Keresni fogom az alkalmakat, lehetőségeket, hogy – nyelvtudásomat kamatoztatva – külföldi állatasszisztált programokon, bemutatókon vegyek részt. Ez újabb minőségi ugrást jelenthet a területen. Jelenleg úgy tervezem, hogy először más szakemberekkel karöltve, vagy becsatlakozva egy gyermekek fejlesztését célzó programba fogom végezni ezt a tevékenységet.

Az állatasszisztált tevékenységek nagyszerű lehetőséget adnak az óvodai nevelés kiegészítésére, a pedagógiai eljárások gazdagítására, de perspektívát teremthetnek egy önálló tevékenységi kör kialakítására is.

4. FELHASZNÁLT IRODALOM

Bagdy Emőke (2014): Relaxáció, megnyugvás, belső béke. Budapest: Kulcslyuk, 10-20 .p.

Balázs Judit (2015): A gyermek és ifjúkor pszichés zavarainak tankönyve. Budapest: Semmelweis, 1-4 p.

David Alderton (2001): The SmallAnimals, Andromeda Book, Andromeda Oxford Limited, 2001, 16-56 p

Dósa Zsuzsanna, Düll Andrea (2005): A gyógyító természeti környezet: az állat- és növényterápiák alapvető pszichológiai hatásmechanizmusai. in.: Tájékológiai Lapok 3 (1): 1–12 [online] Budapest: Csongrádi Forrás Kft. , 2005 [2023.03.10] >URL: http://real.mtak.hu/125375/1/02_Dosa.pdf

Elkind, David Ph. D. (1981): The Hurried Child – Growing up Too Fast Too Soon, USA: Capa Press, 40-50p.

Gácsi Márta (2006):A kutya mint az emberi kötődési viselkedés modellje? Egy sajátos interspecifikus kapcsolat: kötődés a gazdához, in.: Magyar Tudomány (167.) évf. 2. sz. [online] Budapest: AKA Print Kft. ,2006. [2023.03.25.]: 141-149 p. > URL: <http://www.matud.iif.hu/2006-02.pdf>

Kloiber Alexandra (2023): Lassú nevelés és a lassú mozdalom, in: Magyar Tudomány [online] Sopron: Akadémiai Kiadó, 2023 [2023.04.02.] > URL:<http://publicatio.uni-sopron.hu/2602/1/85349-64968.pdf>

KSH adatok: [2023.04.23.] https://www.ksh.hu/stadat_files/okt/hu/okt0006.html

László Zsuzsa (1997) : Az örökmozgó gyerek, Budapest: FI-MO-TA Bt., 25-35.p.

Lind, Nanna Marie, Moustgaard, Anette, Jacob Jelsing, Gabor Vajta, Paul Cumming, Axel K Hansen (2007): The use of pigs in neuroscience: modeling brain disorders: Neuroscience in: & Biobehavioral Reviews [online] Denmark: Elsevier Ltd. 2007 [2023.02.21.] >URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17445892/>

Loványi Eszter (2020): A segítőkutyák szerepe a társadalmi integrációban – egy emancipatív kutatás eredményei in: Doktori disszertáció ELTE PPK, [online] Budapest: ELTE PPK, 2020 [2023.04.02.] 30-35p. > URL: https://ppk.elte.hu/dstore/document/455/Lovanyi_Eszter_disszertacio_VEGLEGES_20200228.pdf

Meunier-Salaün, Marie-Christine David Val-Laillet (2015): Study of animalbehavior and welfare of miniaturepigs in France, in: HAL open science [online] France, 2015: 16p [2022.01.22.] >URL: <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01178273/document>

Molnár Csilla (2023): A Slow mozdalom Magyarországon, in: Magyar Tudomány [online] Soproni: Akadémiai Kiadó, 2023 [2023.03.02.] > URL: <http://publicatio.uni-sopron.hu/2604/1/85350-64969.pdf>

Molnár Marcell, Rudolf Zsófia, Szalai Katalin, Takács István (2015): Állatasszisztált Pedagógia és Terápia, in.: Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar, [online] Kaposvár: Dombóvári Szecsox Nyomda Kft. 79-82p. [2023.02.02.] >URL: file:///C:/Users/Katus/Downloads/allatasszisztalt_pedagogia_es_terapia.pdf

NÉBIH: Kutyakötelesség, Útmutató a felelős kutyatartás jogszabályi előírásaihoz, in: Kutyatartási kézikönyv, [online] Budapest, 2018 [2023.03.08.] > URL https://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/1055767/kutyatartasi_kezikonyv_2018_2kiad_ON.pdf/6139612a-1f45-305d-93f5-9e103cc3a970

Óbudai Százszorszép Óvoda Helyi Program: <https://szazszorszepovi.hu/hu/pedagogiai-programunk>

Pérez, Paula Fraga, Linda Gerencsér, Attila Andics (2020): Human proximity seeking in family pigs and dogs, in: Scientific Reports [online] Budapest, Department of Ethology (ELTE), [2023.01.22.] 2020 >URL <https://www.nature.com/articles/s41598-020-77643-5>

Topál József, Hernádi Anna (2011): Gyógyító Állatok: Tudomány vagy kuruzslás?, in: Magyar Tudomány [online] Budapest: ELTE Etológia Tanszék, 2011 [2023.02.22.] <http://real.mtak.hu/2810/1/Topal-Hernadi-MaTud2011.pdf>

Vekerdy Tamás (2016): Kisgyerekek – óvodások... Budapest: Centrál Média csoport Zrt., 95 p.

5. MELLÉKLETEK

1 sz. Melléklet Hospitálási napló

A pedagógus neve:	Terápiás kutya gazdája, a felvezető, Ellie terápiás kutya
Az óralátogatás helye:	Óbudai magán bölcsőde és óvoda
Tevékenység terület:	Külső világ tevékeny megismerési környezeti tartalommal
A tevékenység témája:	Színek gyakorlása
A gyermekcsoport, létszám:	1,5 – 2 éves gyermekek, 10 kisgyermek
A hospitáló neve:	Berghold Katalin
Dátum:	2023.03.20.

Idő	A tevékenység menete	Kutya Aktív vagy Passzív	Megjegyzések
09:30	Köszönés a kutyának „Simogasd meg Elliot, és mondd a neved!” „Nem szeretnéd megsimogatni Elliot?”	Aktív, minden gyermekhez oda sétál, megvárja míg megsimogatják, majd tovább megy a következő gyermekhez.	Két kisgyermek nagyon sír (beszoktatás időszak), őket kiviszik másik helyiségbe. Egy kisgyermek a bent maradó gondozónő ölében érzi magát biztonságban, a többi gyermek (7 fő) a szőnyegen ül és élénken figyeli a kutyát és Felvezetőjét. Két kisgyermek nem szeretné megsimogatni a kutyát, a bemutatkozás/köszönés nehézkesen megy, 3 kisgyermek mondja bátran és érthetően a nevét. Aki nem szeretné, nem kell, hogy megsimogassa a kutyát.
09:35	Beszélgetés a kutya külsejéről illetően: „Nézzétek Elliot! Milyen a szőre?” 1 kislány válaszol: „Puha!” „Emlékeztek milyen hosszú volt a szőr a hasán? Láttok rajta valami újdonságot? Képzeljétek, volt fodrásznál, hogy	Passzív, gazdája mellett fekszik.	A gyermekek (életkori sajátosság) fel – fel állnak, Felvezető a gondozónőktől kér segítséget, hogy hogyan tovább, mi legyen a mai játék. Gondozó fegyelmez. Motiváció?

09:39	<p>jobban érezze magát, levágták a szőrét.”</p> <p>Csipeszes játék: „Nézzétek, milyen szép színes kártyákat hoztam! Szerintem ezt a játékot már játszottuk veletek. Milyen színek láttok?”</p>	Aktív; színes, laminált kártyákat húz.	Végül az ismert csipeszes játék mellett döntenek. A gyerekek közelebb húzódnak a kutyához és Felvezetőhöz, aki átbeszéli velük, hogy milyen színű kártyákat látnak. Elmagyarázza a játékot és kezdik is. Igyekszik matematikai tartalmat is megvalósítani: csipesz számlálás.
09:49	<p>„Ellie ki fog húzni egy kártyát, Ti pedig felteszitek Ellie hámjára az ugyanolyan színű csipeszt!”</p> <p>„Hány csipesz van a hámon?”</p> <p>Bátorság próba: „Csináljunk egy bátorságpróbát! Feküdjetek a hátatokra!”</p>	Aktív, keresi a jutalomfalatokat	Sok idő telik el, mire minden gyermek lefekszik. Többször elhangzik, hogy „feküdjetek egyenes lábbal”, ahelyett, hogy „nyújtsd ki a lábadat és úgy feküdj a hátadon.” Közben a kutya sem tudja mit csináljon, felkel, mászkál, leül, újra feláll. A gyerekek lábára teszi a felvezető a jutalomfalatot, amit a kutya vezényszóra keresni kezd és megeszi. A gyerekeknek tetszik a játék, nevetnek, mosolyognak, miközben a kutya hozzájuk ér. 1 kislány nem szeretné, hogy róla egye meg a kutya, ezért neki felajánlja a felvezető, hogy ő eldobhatja a kutyának a jutalom falatot.
09:55	Elköszönés: „Gyertek egy utolsó simogatásra”	Passzív, fekszik és aki szeretné, megsimogatja	A kutya nagyon elfáradt.

2. sz. Melléklet

Hospitálási napló

A pedagógus neve:	Terápiás kutya gazdája, a felvezető, Ellie terápiás kutya
Az óralátogatás helye:	Óbudai magán bölcsőde és óvoda
Tevékenység terület:	Külső világ tevékeny megismerési környezeti tartalommal
A tevékenység témája:	Állattartási, állatvédelmi alapismeretek
A gyermekcsoport, létszám:	5 – 6 éves gyermekek, 10 gyermek
A hospitáló neve:	Berghold Katalin
Dátum:	2023.03.20.

Idő	A tevékenység menete	Kutya Aktív vagy Passzív	Megjegyzések
10:00	Köszönés a kutyának „Simogasd meg <i>Ellie</i> t, és mondd a neved!” „Ha nem szeretnéd megsimogatni <i>Ellie</i> t, nem muszáj”	Aktív, odasétál a gyermekhez, akik megsimogathatják.	Az első körben két kisfiú nem szeretné megsimogatni a kutyát, másodszorra, az óvó nénivel együtt már igen. A kutya már fáradt és többször vissza kell hívni egy-egy gyermekhez, mert tovább megy.
10:02	Rövid beszélgetés a kutya külsejéről „Láttok <i>Ellie</i> -n valami változást?” „Ma csupa olyan játékot játszottunk, amit Ti szeretnétek! Melyik játék legyen?”	Passzív, gazdája mellett fekszik.	A tervezettel ellentétben, a kutya és a gyermekek igényeihez igazodva „csak” játszanak. (óvónő fegyelmez)
10:03	Gyerekek: „Átugrós legyen!”	Aktív: átugorja a fekvő gyerekeket.	
10:06	„Feküdjete a hátatokra! Amikor <i>Ellie</i> ugrik	Aktív; a fekvő gyerekeket ugorja át.	A kutya ráugrik az egyik kisfiú lábára. A játék azonnal megáll, Felvezető oda megy a kisfiúhoz és megkérdezi, hogy nem fáj-e, majd megismétli az ugrást, immár hibátlanul.

10:15	<p>maradjatok mozdulatlanul, mert ha felemelitek a lábatokat Ellie hasa megsérülhet!”</p> <p>Bátorságpróba: „Feküdjetek a hátatokra! Hova rakhatom a jutifalatot?”</p>	Aktív, jutalomfalatot keres	<p>Van olyan gyerek, aki nem szeretné, ha a testére kerülne a jutalom falat, ezért ő nem vesz részt a játékban, csak megfigyelő, Felvezető felajánlja a lehetőséget, hogy ő eldobhatja a jutalomfalatot a kutyának. Több gyermek is kedvet kap a jutalom falat eldobásához, ezért ők is kapnak még.</p> <p>(óvónő fegyelmez)</p>
10:20		Passzív; iszik, pihen.	<p>Jó lehetőség a megfigyelésre: a kutya hogyan iszik.</p>
10:25	<p>Itatás: „Ellie már nagyon szomjas, most megitatom, ha csöndben maradtok hallhatjátok, hogy hogy iszik!”</p> <p>Elköszönés: „Gyertek egy utolsó simogatásra!”</p>		<p>A gyerekek óvatosan és körültekintően simogatják a szemmel láthatóan fáradt négy lábút.</p>

3. sz. Melléklet

Hospitálási napló

A pedagógus neve: Óvodapedagógus, oroszlánfejű törpe nyúl

Az óralátogatás helye: Budapest vonzáskörzetében, Közösségi ház

Tevékenység terület: Külső világ tevékeny megismerési matematikai tartalommal

A tevékenység témája: Színek gyakorlása

A gyermekcsoport, létszám: 5 éves gyermekek, 3 kisgyermek

A hospitáló neve: Berghold Katalin

Dátum: 023.03.27.

Idő	A tevékenység menete	Nyúl Aktív vagy Passzív	Megjegyzések
16:00	Köszönés a nyuszinak, ketrecen keresztül etetés. Beszélgetés a nyuszi külső tulajdonságairól Beszélgetés arról, hogy hogyan kell vigyázni a nyuszira. „Emlékeztek hogyan kell vigyázni a nyuszira?”	Aktív, jutalomfalatot eszik, előbújik, a gyerekekhez megy, körbeugrálja a nagy ketrecen belül a játékkeret.	Megvárják, hogy a nyuszi is adaptálódjon a helyzethez, pár finom falat után szemmel láthatóan jól érzi magát, és előbújik a ketrecből. Felelevenítik tudásukat arról, hogy hogyan kell figyelni a nyúlra, csendesen, óvatosan köszöntik az előbújó nyuszt és megsimogatják.
16:05	„Simizzétek meg még egyszer és most megkérjük, hogy menjen vissza a kuckójába.”	Aktív, simogatják, majd visszabújik a ketrecbe.	A nyúl vissza megy a ketrecébe.
16:02		Passzív, a ketrecében van.	Nyuszi mondóka ismétlése. A dobozban szalma és széna van, valamint különböző színű papírdobozok, különböző színű laminált papír nyuszik.
16:03	Nyuszi mondóka: „Hoztam nektek egy varázsdobozt, ami varázsigére nyílik...”	Passzív.	

16:20	<p>Dobókockás játék.</p> <p>„Vajon mikor dobunk először rózsaszínt?”</p> <p>„De jó, nézzétek, már csak a kék nyuszik közül maradt egy pár!”</p>		2 kockával dobnak a gyerekek egymás után. Egyiken szín, másikon szám van. Az x darab y színű nyuszi a megfelelő színű dobozba kell tenniük. Számlálás, színek gyakorlás. Motiváció, dicséret, ellenőrzés.
16:23	<p>Beszélgetés:</p> <p>„Emlékeztek, hova nem szabad nyúlni a nyuszin?” „Miért van ilyen hosszú nagy füle?”</p>	Aktív, jutalomfalatra előbújik, bejárja a teret és közben simogatják, megfigyelik a gyerekek.	Megfigyelik a nyuszi fülének mozgását, azt is megbeszéljük, miért.
16:40	<p>Nyuszi kereső és párosító játék.</p> <p>„Gondoltam egy nyuszira, szürke a feje, narancssárga a farka, fekete a füle.”</p> <p>„E. most Te mondj egy nyuszi!”</p>	Passzív, a ketrecében van.	A fogl. vez. motiválja, bátorítja, dicséri a lányokat. Fáradtabbak már, de a motivációnak, pozitív megerősítésnek köszönhetően fókuszálják figyelmüket. Fogl. vez. felgyorsítja a játékot, amikor látja a lányokon, hogy nagyon elfáradtak.
16:45	<p>„Keressétek meg a maradék pár nyuszi párját” „De jó, minden nyuszinak megvan a párja!”</p> <p>Szabad játék idő, nyuszi simogatás, beszélgetés</p> <p>Foglalkozás vége, a gyerekek matricát választanak és elköszönnek.</p>	Aktív, a gyerekek között ugrándozik, simogatják.	Megbeszéljük, hogy mi van nyuszi ketrecében; széna és szalma. Fogl. vez. megmutatja a hasonlóságot és a különbséget a két

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Berghold Katalin
A Hallgató Neptun kódja: MPRO9M
A dolgozat címe: Útkeresés az óvodáskorú gyermekek egyéni képességeinek fejlesztésében állatasszisztált tevékenységgel
A megjelenés éve: 2023
A konzulens tanszék neve: Neveléstudományi Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

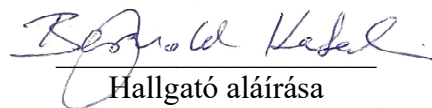
Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: 2023. év 04.hó 03. nap

Hallgató aláírása

---

¹A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

²A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

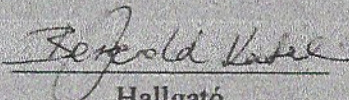
5. sz. függelék – Hallgatói és konzulensi nyilatkozat minta

NYILATKOZAT

Alulírott **BERGHOLD KATALIN**, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, **KAPOSVÁRI Campus, ÁLLATASSZISZTÁLT PEDAGÓGIAI FEJLESZTŐ TEVÉKENYSÉG SZALTERÜLETEN PEDAGÓGUS SZAKVIZSGÁRA FEJKÉSZÍTŐ SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉS** szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakedolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023. év 04. hó 20. nap

Hallgató

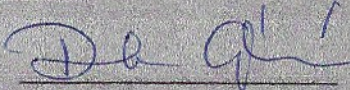
NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatom/Szakedolgozatom/Diplomadolgozatom/Portfóliót áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatom/Szakedolgozatom/Diplomadolgozatom/Portfóliót záróvizsgán történő védésre javaslok / nem javaslok*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Kaposvár év 2023. 04. hó 20. nap

Belső konzulens

*Kérjük a megfelelőt aláhúzni